

PRACIEDRULIAI

Nr 15

GRUODIS

1947

PRAGIEDRULIAI

II METAI GRUODIS Nr. 15 /12/

J. K u z m i c k i s .

TREMTINIŲ KALĖDOS

"...ir ji pagimdė pirmagimį savo sūnų, suvystė jį vystyklais ir paguldė jį prakarte, nes jiems nebuvo vietos užiegoje!"

Marija suvystė kūdikėlių paprastais vystyklais, paguldė prakartėleje - tarp gyvulėlių, nes jiems nebuvo namų...

O laukų platumose, kur piemenėliai ganė gyvulių kaimenę, buvo "daugybė dangiškosios kariuomenės, kurie garbino Dievą ir sakė:

-Garbė Dievui aukstybėse ir žemėje ramybė geros valios žmonėms!"

Jeigu žmonės įstengtų garbinti aukštybių Dievą, žemėje būtų ramybė ir taika. Kitaip ir negali būti: kur viešpatauja smurtas, priespauda ir bedievybė, ten ramybės ir taikos negali būti.

Ši tiesa nereikalauja stiprių argumentų: pats gyvenimas, pati realybė kasdien kalba už ją.

Ak, ir Lietuvoje nėra taikos ir ramybės, nes šventoje mūsų Tėvynės žemėje šeimininkauja tie, kurie nepripažįsta Kristaus mokslo esmės - artimo meilės...

x x x

Krisdavo baltutės snaigės. Eglės snausdavo po sniege duknomis.

Tylu būdavo laukuose, kaimuose ir miestuose. Tik dangaus žvaigždės pasakiškai mirgėdavo danguje, tik vėlyvo keleivio, skubančio į tėvų namus, mindomas sniegas girgždėdavo, tik sučirškėdavo šalčio glostomās žvirblis.

Visų namų erdviausiuose kambariuose stovėdavo šieno pluoštėmis pakviptę stalai su balta kūčių duona, įvairiausioms valgiais. Visi susėdavo už vieno stalo...

Kokia nerami būdavo motinos ar tėvo širdis, jei viena kėdė tuščia likdavo!

Šiandien - - -

Lietuvos vaikai, kaip smėlio kruopelės, iškriko plačiame pasaulyje. Neturi nei savos pastogės, nei artimųjų, nei džiaugsmo.

Kažkur gūžiai rauda senutė motina, kažkur giliai dūsauja žilagalvis

tėvas, kažkur aimanuoja vaikai.

Danguje jau keturi metai nepasirodo skaisti Kristaus žvaigždė, su-
burdama visus artimuosius ramybės ir taikos duonos laužyti...

x x x

Kristaus gimimo šventės. Kalėdos.

Kristus dar kartą ateina į pasaulį, norėdamas atnešti taikos ir ra-
mybės dovanoti. Norėtų vėl išsikūnyti laukų Rūpintojėliu ir būdėti tarp gy-
vų žmonių; norėtų vėl sušaukti visus į kuklią bažnytkaimio šventovę ir pa-
siklausyti "Gul šiandiena" giesmės; norėtų priglausti vaikus prie motinos,
tėvo krūtinų; norėtų gyventi su mumis.

Deja -

ir šiandien minia, kaip prieš du tūkstančiu metų, išsiutusi šaukia:

-Nukryžiuokite jį!

Ir šiandien pilotai tvirtina milijonų žmonių mirties sprendimus, ir
solistiškai nusiplauna rankas.

Ir šiandien erodai neklauso gerųjų širdžių išpėjimų, akiai klauso
ir vykdo išsiutusios minios valią, leisdami klaidiai pasinkti barabus, ku-
rie amnestuojami, kad kitus kankintų ir žudytų.

x x x

Kristus pirmiausia turi užgimti atskirų žmonių sielose, kad paskum
atgimtų ištisos tautos ir visas pasaulis.

Taika ir ramybė turi išsikūnyti milijonų žmonių sielose, kad atgai-
vintų visą pasaulį.

Šiandien kiekvieno tremtinio gyvybinė pareiga žaibu peržvelgti vi-
są savo vidų ir susidomauti:

-Ar Kristus, ar didžioji Tiesa, gali užgimti mano viduje? - - -

Kitaip, - mes galime kaip akli eiti ir nesuvokti savo tremties ke-
lio prasmės. O tai būtų pats didžiausias mūsų gyvenimo nesusipratimas.

Tai būtų nepataisoma klaida.

x x x

Kūčios ir Kalėdos tremyje.

Kai Lietuva supančiota nelaimės grandiniais, kai šeimos židiniai
piktų rankų išdraskyti, kai pasaulyje tebeaidi melo ir prievartos trium-
fas, - mes renkamės svetimose pastogėse ir virpančia ranka laužome baltą-
ją duoną.

Mūsų viduje yra tiek skausmo, kad pačios akys rasoja, o veidą trūk-
čioja gūdus skausmas.

Tačiau Kūdikėlio atnešta Taikos ir Ramybės idėja motinos rankomis
glosto mūsų sužeistą vidų, ir mes giliai susimąstome:

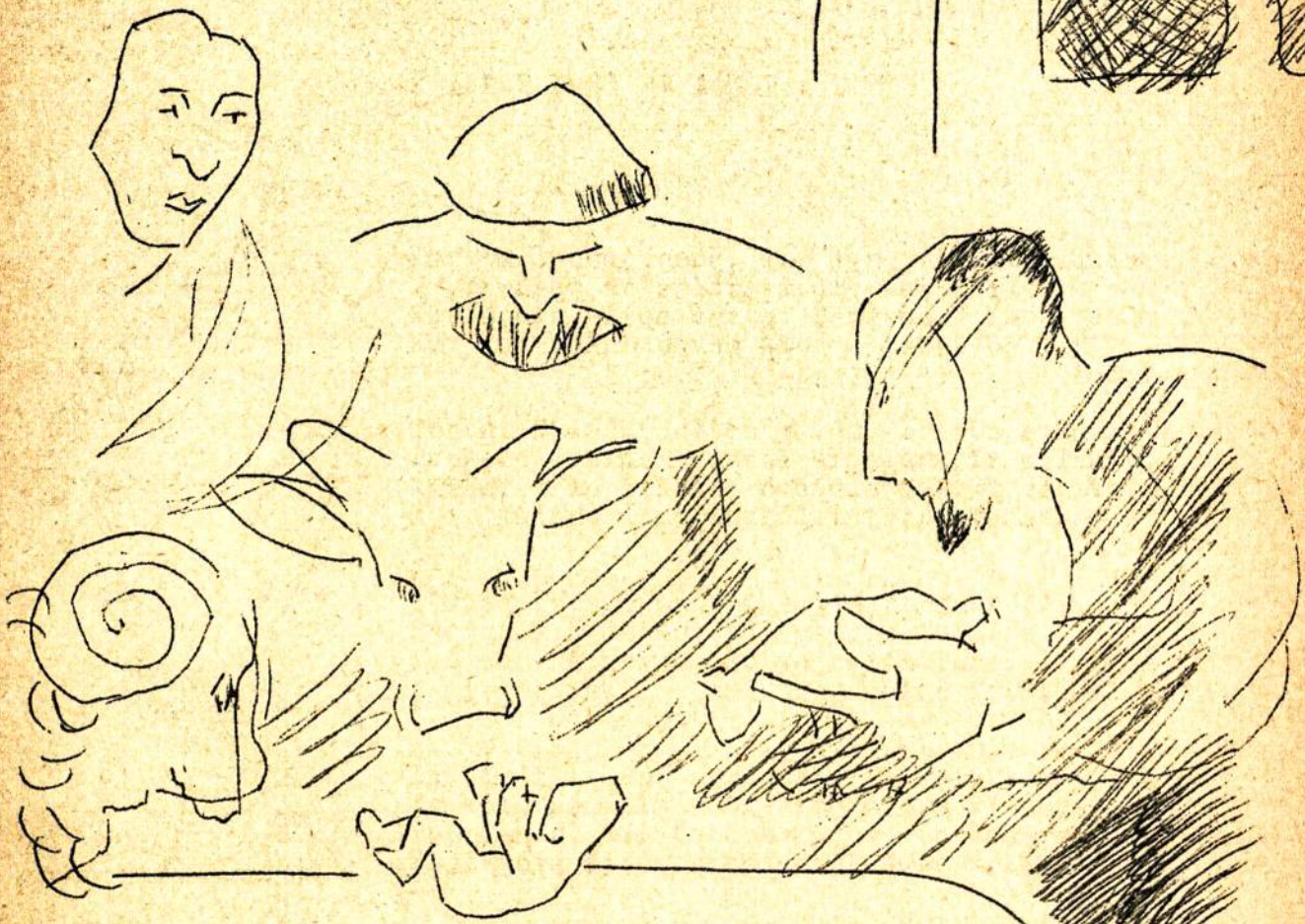
O žinokime -

išmirs ištisos tautos, girus karalystės, valstybės pakeis savo sie-
nas; tačiau Tiesa vieną kartą triumfuos.

Ateis Ramybė ir pripildys visų širdis. Jos didingai plaks Meilės
himną. Triumfuos.

Pasaulyje bus ramu ir didinga.

Tačiau visų pirma Kristus turi užgimti kiekvieno mūsų sieloje. Kiek-
vieno tremtinio lietuvio sieloje.

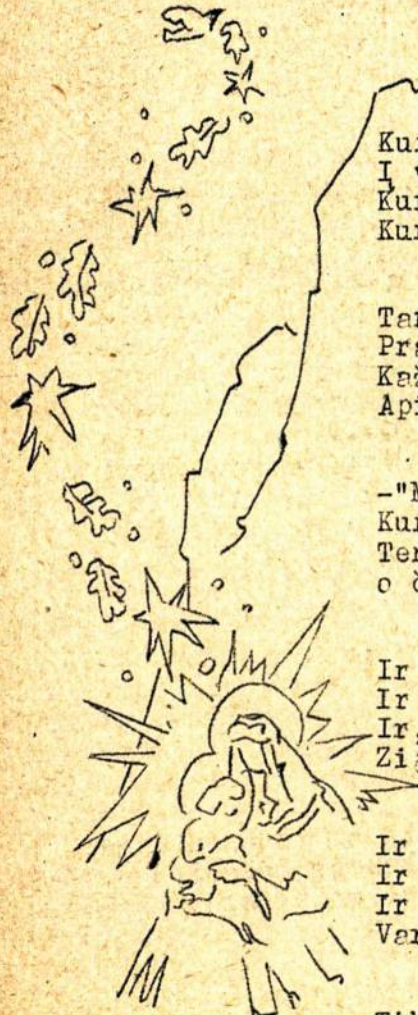
MIELUS-TAUTIECIUS-SVEI—
 KINAME·KALEDU-SVENTESE
 IR·NAUJUOSE·1448·METUOSE
 =ARRAG, RED, KOL, IR-LEIDE IΔIF

FLEISSIG-ARBEITEN
 KUNSTLE KALTE-ARBEITEN
 IN MANUFAKTUR UND WERKSTÄTTEN
 FÜR DEN BEWEIS DER IDEEN

Bern .. Brazdžionis

KALĖDŲ VARPAI

Kur tu, sesuo gera, kur jūs, draugai, likimo
I vakarus ar šaltą siurą nunešti?
Kur šauks visus varpai Dangaus Taikos gimimo,
Kur mus visus nuves žiemos tekei balti?

Tartum Kalėdų baltos gėlės, baltos eglės
Pražydo Jėzaus šventei kloniuos ir kalnuos,
Kažkur prie židinio susėdus šeimai bėglio
Apie Kūčias mama dukrelei taip niuniuos:

-"Mūsų parapijos bažnyčios prakartėlės,
Kur gimė Kristus, tu, nežyte, nežinai...
Ten nuo altoriaus krito rožės Teresėlės,
o čia aplinkui - sniegas, uolos ir kalnai..."

Ir širdį liudną spaus kančia kaip ledo pančiai,
Ir kaip šešėlis - tiesis juodas ilgesys,
Ir, niekur Kärnteno kalnuos neradus ramsčio,
Zigzagaš širdį vienume plėš ir reižys.

Ir atminty atgis Bernelių šventos Mišios,
Ir kaip žerijos visos žvaigždės atsigaus,
Ir širdyje, tarytum tėviškėn sugrižus,
Varpai ir giesmės ir vargonų meldos gaus.

Tik neateis sesuo, nei jie, draugai, likimo
Benzos į nežinią bedugną nunešti,
Tik nenūtis varpai Dangaus Taikos gimimo,
Tik bėgs pavasarin žiemos tekei balti...

Kazys Bradūnas

ŠVENTOJI NAKTIS

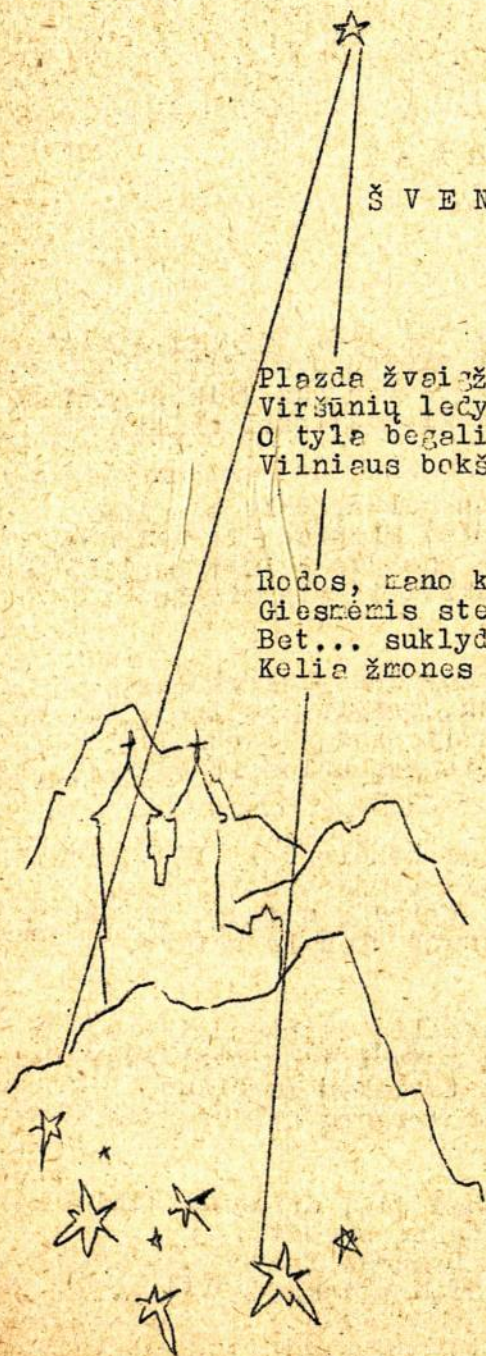
Plazda žvaigždės virš Alpių, mėnesienoje spindi
Viršūnių ledynai šalti.
O tylė begalinė... Rodos, ausys vėl girdi -
Vilniaus bokštai suskelbo arti.

Rodos, mano kalba vėl bažnyčios pragydo
Giesmėmis stebuklingai šviesiom...
Bet... suklydai, širdie - tik verpai Sant Ego de
Kelia žmones Bernelių mišiom.

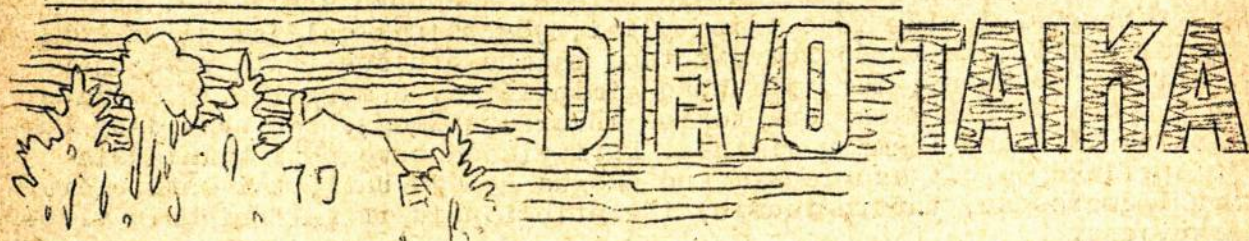
Ž I E M A

Žiema čia, kaip aržinas sniegas -
Speigu vien alsuoja kalnai.
O Lietuva, tavo sniegas -
Pūkų patalai.

Nors sklypelių gimtojo krašto
Pasinert į pusnis, į gilią...
Ne languos, o širdy šaltis rašo
Baltas šiaurės gėles.

Selma Lagerlöf

Kartą stovėjo senas ūkis. Buvo Kūčių vakaras, dangus buvo sunkus lyg prieš didelę pūgą, pūtė žvarbus žiemų vėjas. Buvo kaip tik tas popiečio laikas, kada žmonės skuba baigti savo darbą, kad paskir: galėtų eiti į pirtį ir išsivanoti. Pi tyje gana smarkiai kureno, jog liepsna net pro kamina prasiveržė, ir galybės žiežirbų bei suodžių skrido pavėjui ir nusileido ant baltai paskendusių t. artų stogų.

Liepsnai pakilus pirties kamine ir kaip ugnies stulpui apėmus kiemą, vi. i pajuto, kad prisiartino Kalėdos. Mergiotė, beplaudama priemeną, pradėjo niuniuoti, nors vanduo šalia jos stovinčioje rėčkutėje sušalo į ledą. Bernai, bekirsdami malkas malkinėje, pradėjo skelti po dvi pliauskas iš karto ir taip smagiai švaistė kirviais, lyg darbas būtų vien tik žaidimas.

Iš klėties išėjo sena moteriškė, dideliu glėbiu apskritų duonos kepalukų šešina. Jiėjo iš lengvo per kiemą į didelę raudonai dažytą trobą, atsargiai įėjo į vidų ir ten ant ilgo skobnio padėjo duoną. Paskui ji užtiesė staltiese stalą ir pradėjo dėlioti duoną į krūveles, po vieną didelį ir po vieną mažą kepalėlių kiekvienoje. Ji buvo savotiška, bjaurios išvaizdos senė. Į raudonąją mušančiais plaukais, sunkiais, n. dribusiais akių vokais ir įtemptu bruožu tarp burnos ir smakro, lyg jos kaklo gyslos būtų p. trumpos. Bėt dabar, Kūčių vakarą, ją supo ramybė ir linksmumas, taip kad negalėjai nė pastebėti to jos bjaurumo.

Bet ūkyje nebuvo linksma tik vienai – tai, kuri rišo pirčiai vantas. Ji sėdėjo prie ugnies ir prieš save ant grindų turėjo visą glėbį puikių beržo šakų pasidėjus, bet neturėjo stiprių vytelių šakoms surišti. Gričios langas buvo žemas ir ilgas, su mažais kvadratukais, per kuriuos iš pirties krito šviesą į gričią, žaidė grindyse ir auksino beržo šakas. Mergaitė darėsi vis nelaimingesnė, juo ugnis smarkiau ir aukščiau degė. Ji žinojo, kad vantos tuoj išsileis jas palietus ir kad dėl to ji turės kęsti pasityčiojimą, mažiausiai ligi tol, kol ten kami e degs nauja kalėdinė ugnis.

Jai besėdint ir taip nelaimingai besijaučiant, įėjo į vidų tas, kurio ji labiausiai iš visų bijojo. Tai buvo pats Ingmaras Ingmarssonas, šeimininkas. Tikriausiai jis buvo nuėjęs į pirtį pažiūrėti, kad krosnis būtų kaip reikiant įkaijyta. O dabar gi jis norėjo pažiūrėti, kaip einasi

su vantomis. Jis buvo senas, Ingmaras Ingmarssonas, ir mėgo viską, kas senoviška. Ir tik dėlto, kad žmonės pradėjo nebesiplauti pirtyse ir nebesivanoti vantomis, jam labai svarbu buvo, kad jo ūkyje tai būtų daroma ir daroma, kaip reikiat.

Ingmaras Ingmarssonas dėvėjo senus kailinius, movėjo šikšninėmis kelnėmis ir buvo apsiavęs išmalintais batais. Jis buvo susivėlęs, nesi-skutęs, nerangus, į vidų įėjo taip tyliai, jog pilnai galėjai jį už koki elgetą palaikyti. Jis turėjo beveik tuos pačius bruožus ir tą patį bjaurumą, kaip ir jo žmona, mat, jie buvo giminaičiai, o mergaitė iš amžiaus išmoko šventai gerbti kiekvieną tokios išvaizdos žmogų. Jau buvo daug būti kilusiam iš senos Ingmarų giminės, kuri visada buvo pati kilniausia visoje apylinkėje, bet daugiausia kuo žmogus galėjo būti, tai būti pačiu Ingmaru Ingmarssonu, turtingiausiu, išmintingiausiu ir galingiausiu visoje parapijoje.

Ingmaras Ingmarssonas priėjo prie mergaitės, pasilenkė ir paėmė vieną iš surištų vantų ir apsuko ją ore. Šakos tuoj išsileido, viena nukrito ant Kūčių stalo, kitą į lovą.

- Labas, labas, mergaičiuke! - tarė senis ir nusijuokė. - Ar tu manai, kad su tolkiemis vantomis vanojamasi pas Ingmarus? O gal tau odos gaila, mergaitė?

Kadangi šeimininkas pasikakino tik tiek piktumo parodyti, mergaitė pasidarė drąsesnė ir atsakė, kad ji surištų vantas taip, kad jos laikytųsi, jei tik ji turėtų vytelių surišti.

- Tai reikės tau jų parūpinti, mergaičiuke mano, - tarė senis Ingmaras, nes jis buvo tikrai kalėdiškai nusiteikęs.

Jis išėjo iš gričios, perlipo per tą, kuri priemeną plovė, atsis-tojo ant akmens prie durų apsidairyti, ar negalėtų ko nors pasiūsti į beržynėlių v. telių. Bernai dar vis tebekapojo malkas, sunus atėjo iš dar-žinės kalėdiniais šiaudais nešinas, abu žentai traukė vežėčias į pašiuurę, kad kieme tikrai šventadieniškai atrodytų. Né vienas iš jų neturėjo laiko pasitraukti iš kiemo.

Visai ramiai nutarė senis tada pats eiti. Jis pasuko skersai kie-mo, nuduodamas lyg į tvartus einas, apsidairė, kad niekas nepastebėtų ir paskiau tvartų pasieniu nušliaužė į šiaip taip pramintą kelią į mišką. Seniui atrodė, kad visai nereikia pasakyti, kur jis eina, nes tada sunus arba žentai imtų prašyti pasilikti namie, o seni žmonės nori visada sa-vaip padaryti.

Jisėjo keliu pro pakluones, per mažąją eglinėlių ir priėjo prie beržynėlio. Čia jis pasuko iš kelio ir brido per sniegą, ieškodamas poros metinių beržiukų.

O tuo tarpu vėjas baigė tai, kam jis visą dieną ruošėsi. Jis iš-plėšė sniegą iš debesų ir viską gaubdamas néré miško link, paskui save vilkdamas ilgą sniegulių uodegą.

Ingmaras Ingmarssonas buvo ką tik pasilinkęs pajauti jauną beržiu-ką, kai vėja atūžė sniego prisikrovęs. Tą pačią akimirką, kai senis vél atsitiesė, atsikvėpė vėjas ir pūstelėjo didelę krūvą sniegulių jam į veidą. Jo akys buvo pilnos sniego, o vėjas taip smarkiai sukėsi aplink jį sukuriu, jog jis pats turėjo porą kartų apsisukti.

Visa nelaimė buvo ta, kad Ingmaras Ingmarssonas paseno. Jaunystė-je jam nebūtų galybą nuo sniego pūgos apsisukus. Bet dabar viskas skai si aplink, lyg jis būtų kalėdinę polką apsukęs. O kai jis panorą grįžti namo,

pasuko ne į tą pusę. Jisėjo tiesiai į didįją eglę už beržų, ie-
toį kad pasuktų pakluonių pusėn.

Prietema užkrito staiga, o tarp pamiškės jaunų medelių audra
siute ir siautėjo aplink jį. Senis aiškiai matė, kad jis eina tarp eglų,
bet nesuprato, kad eina klaitingai, nes eglės augo ir toje nuo sodybos
beržyno pusėje. Ir taip jis įėjo giliai į mišką. Pasidarė tylu ir ramu,
audros nebesijautė, medžiai pradėjo daryti aukštesni ir liemeningesni.
Tada jis pamatė, kad paklydo ir norėjo grįžti atgal.

Jam apsisuko galva ir jis susijaudino, kad galėjo paklysti, o
sustojus vidury miško be jokių pėdsakų, jo galva nebeišnešė, į kurią pu-
sę jis turėtų eiti. Pasukdavo tai į vieną, tai į kitą pusę. Pagaliau
dingtelėjo jam į galvą grįžti atgal savais pėdsakais, bet sutemus jis ne-
galėjo jais sekti. O medžiai aplink jį darėsi vis aukštesni ir aukštesni.
Ir lo jis beieitų, jis suprato, kad jis tolsta ir tolsta nuo pamiškės

Lyg užburta, kad jis dabar turi visą vakarą lakstyti po mišką
ir pavėluoti pirtin.

Jis apsuoko kepurę, vėl suišo raiščius, bet galva kaip sukosi,
taip sukosi. Visai sutemo. Jis pradėjo tikėti, kad bus priverstas pasi-
likti nakvoti miške.

Jis atsirėmė į eglės liemenį ir stovėjo tylus, norėdamas mintis
surankioti. Šis miškas jam buvo žinomas. Čia jo daug vaikščiota, jis tu-
rėtų žinoti kiekvieną medelį. Čia jis vaikščiojo kaip vaikas avis begany-
damas, čia jisėjo ir dėjo kilpas miško paukščiams. Jaunystėje buvo kar-
tu ir kirto mišką. Jis matė jį suguldytą prie kelmų, jis matė jį vėl iš
naujo ataugant.

Pagaliam jam pasirodė, kad jis pradeda atpažinti, kur jis buvo
ir jis manė, kad jeigu eis taip ir taip, pataikys teisingai. Bet kaip jis
beėjo, jisėjo vis tolyn ir gilyn į mišką.

Ir tik štai pajuto kiekiau ir slidžiau po kojomis, jis suprato,
kad pagaliau pateikė į kelią. Juo dabar ir mėgino eiti, nes kelias turi
vistiek kur nors nuvesti. O kelias privedė prie pievukės miške. Čia pūgai

buvo laisvi sparnai, jokio tekelio čia nebuvo, o tik pusnys ir gilus sniegas. Senio drąsa nusmuko, jis pasijuto vargšu, priverstu nakvoti čia tyr-laukiuose.

Jis pavargo bešliauždamas per sniegą pirmyn. Kartais nuo karto atsisėdavo ant akmenų pailsėti. O kiekvieną kartą atsisėdęs, tuoj imdavo snausti. Jis žinojo, jeigu užmigtu, sustingtu ir ragą. Todėl jis mėgino eiti ir eiti, ir tik tai tegalėjo jį išgelbėti.

Bet beeidamas jis negalėjo atsisėsti norui atsisėsti. Jam atrodė, kad jeigu tik jis gautų pailsėti, nesvarbu jau kaip būtų, jeigu ir mirti reikėtų.

Taip smagu jam buvo tyliai pasėdėti, taip kad mintis apie mirtį jo visai nekamavo. Jis pajuto savotišką džiaugsmą begalvodamas, kad, jeigu jis mirtų, bažnyčioje bus pasakytas ilgas pamokslas apie jo asmenį. Jis atsimenta, kaip gražiai senis klebonas kalbėjo apie jo tėvą, visiškai tikras dalykas, kad ir apie jį bus taip pat gražiai pasakyta. Bus pasakyta, kad jis turėjo seniausią ūkį visoje apylinkėje, bus priminta apie tą garbę būti kilusiam iš garbingos giminės. Be to bus užsiminta ir apie at-sekingumą.

Taip, taip, atsekingumas, tą jis visada žinojo. Reikėjo laikytis iš paskutiniųjų, jei norėjai būti vienu iš Ingmarssonų.

Lyg koks smūgis perėjo jam per širdį, kad jam bus negarbinga, kai suras jį sušalusį vidury neišžengiamų miškų. Jis nenorėjo, kad apie jį taip būtų kalbama. Jis vėl pakilo ir pradėjo keliauti. Ilgokai taip pasidėjus, didžiulis sniego sluoksnis nukrito nuo jo keikimų jam pajudėjus.

Bet po valandėlės jis vėl sėdėjo ir svajojo.

Mintis, kad reikės mirti pasidarė jam dar saldesnė. Mintimis jis perbėgo visas laidotuves ir tą pagarbą, kuri bus suteikta jo mirusiam kūnui.

Jis matė didįjį pokylių stalą, užtiestą seklyčioje antrama aukšte. Klebonas su kleboniene sėdėjo krikštasiuolėje, teisėjas sėdėjo baltą skarikę ant siauros krutinės pasirišęs, majoro žmona vilkėjo juodo šilko suknią ir storą auksinę grandinę kelis kartus aplink kaklą apsuktą.

Jis matė laidotuvių kambarius baltai išmuštus. Balta paklodė ant langų, baltai aptraukti baldai. Eglėšakės klojo visą kelią nuo priemenės ligi pačios bažnyčios.

Prikepta, priskersta, pridaryta alaus jau dvi savaitės prieš laidotuves. Sukurenta dvidešimt glėbių malkų per keturioliką dieną.

Kūnas buvo pašarvotas viduriniame kambary. Ką tik apšildyti kambariai atsidavė smalkėmis. Giesmė uždedant grabo viršų, ant grabo viršaus uždedamos sidabrinės skardos. Kiemas kibžda pilnas žmonių. Visas kaimas dirba plūša beruošdamas atsineštaves, juodi išeginiai cilindriai išvalomi, išpucinami, visa rudeniu skirta degtinė išgeriama pakasynose, visi keliai knibžčia pilni žmonių, kaip ir jomarką.

Senis vėl atsikėlė. Jis išgirdo juos per pakasynas kalbant apie jį.

- Bet kaip gi galėjo jis taip sušalti? - paklausė teisėjas. - Ką jis galėjo veikti vidury tokio didelio miško.

O kapitonas atsakė, kad tai priklausė ir nuo kalėdinio alaus bei degtinės.

Tas jį vėl iš naujo pažadino. Ingmarssonai buvo blaivūs žmonės. Apie jį neturi būti sakoma, kad buvo netvarkoje paskutinę savo valandą.

Jis vėl pradėjo eiti ir eiti, bet buvo taip pavargęs, kad vos ant kojų bėpastovėjo. Jis buvo pasiekęs miško aukštumą, jis pastebėjo tai, nes žemė pasidarė nebelygi, pilna didelių uolų, tokių, lokių ten žemai nebuvo. Jo koja įkliuvo tarp dviejų akmenų, taip kad vargiai jis galėjo ją ištraukti, o per tą laiką jis stovėjo ir vaitojo. Su juo buvo visai baigta.

Ir taip jis pargriuvo abt Žagarų krūvos. Jis virto minkštai ant sniego ir šakų, taip kad visai neužsigavo, bet keltis daugiau jau nebenerėjo. Pasaulyje jis nenorėjo nieko kito, kaip tik miego. Jis truputį pakėlė Žagarus ir palindo po jais, lyg po kokių kailių. Bet palindęs po Žagarais, jis pajuto, kad viduje gulėjo kažkas šiltas ir minkštas.

- Čia tikriausiai guli meška ir miega, - galvojo jis.

Jis pajuto, kaip žvėris sujudėjo ir girdėjo, kaip jis apšniukštinėjo, o jis vistiek gulėjo nejudėdamas. Meška gali jį mielai suėsti, kitaip jis negalvojo. Jis nepajėgė toliau nė žingsnio, norėdamas ištrukti.

Bet meška, atrodė, nenorėjo nieko pikto daryti tam, kurs tokiai pūgai siaučiant ieškojo apsaugos po jos stogu. Ji pasitraukė giliau į urvą, lyg užleisdama vietą svečiui ir tuoj po užmigo vienodai, šniokščiančiai alsuodama.

x x

x

Tuo laiku nebedaug tėliko kalėdinio džiaugsmo sename Ingmarų ūkyje. Visą Kučių vakarą jie ieškojo Ingmaro Ingmarssono.

Pirmiausia jie išieškojo visą namą ir visus ūkio pastatus. Išieškojo nuo aukšto ligi rūsio. Paskui apėjo kaimynus, klausinėdami Ingmaro Ingmarssono.

Niekur jo nesuradę, sūnūs ir žentai išvyko į laukus ir pakluones. Deglius, kurie turėjo šviesti važiuojant Bernelio mišioms, uždegė ir nešė keliais ir takeliais pūgai siaučiant. Bet vėją buvo nušlavęs visus pėdsakus, o jo švilpimas perviršavo šaukti mėginančiųjų balsus. Beieško-

dami jie išbuvo lauke ligi vėlyvos nakties, bet aiškiai pamatė, kad turi palaukti švintant norint surasti paklydėlių.

Vos išbrėškus visi Ingmaro ūkyje buvo jau ant kojų. Vyras stovėjo kieme pasiruošęs vykti į mišką. Bet prieš jiems išvykstant, atėjo senoji šeimininkė ir suvadino visus į didžiąją griūčią. Liepė susėsti ant skobnių, pati gi atsisėdo prie alėdų stalo priešais padėtą šventąjį Raštą ir pradėjo skaityti. Pagal savo išmanymą beieškodama tinkamios vietos tokią valandą paskaityti, ji pagalvojo, kad geriausia tiktu apie žmogų, kurs keliavo iš Jeruzalės į Jeriką ir pateko į galvažudžių rankas.

Ji skaitė iš lengvo, beveik giedodama apie nelaimės ištiktąjį, kurs buvo pagelbėtas gailėstingo samariečio. Sūnus, dukterys, žentai ir anukai sėdėjo aplink ją ant skobnių. Jie visi buvo į ją panašūs ir panašūs į vienas kitą, ne visi juk buvo iš senos Ingmarų giminės. Visų jų plaukai mušė į raudonumą, veidai buvo šlakuoti, akys šviesiai mėlynos, blakstienai balti. Apsieiti jie galėjo, žinoma, įvairiai, bet jie visi turėjo griežtą bruožą apie lūpas, mieguistas akis, buvo nerangūs, tartum jiems viskas sunkiai eitūsi. Bet kiekviename iš jų galėjai išžiūrėti, kad jie priklausė prie apylinkės pirmųjų, kad jie žinojo, jog jie yra daugiau, negu kiti.

Visi Ingmarssonai, tiek vyrai, tiek moterys, giliai atsidūsavo beskaitant. Jie klausinėjosi, ar neatsirado koks samarietis, neatrado šeimininko ir nepaėmė jo į savo globą, nes su Ingmarssonais buvo taip, kad visi prarasdavo lyg dalį savo sielos, jeigu kuriam iš giminės atsitikdavo nelaimė.

Senutė skaitė ir skaitė ir pagaliau priėjo prie klausimo: "Kas iš šitų trijų tau rodosi buvęs artimas to, kuris pateko tarp galvažudžių?" Bet nespėjus perskaityti atsakymo, atsidarė durys ir į vidų įėjo senis Ingmaras.

- Motin! Tėvas sugrižo! - tarė viena iš dukterų, o taip ir liko neperskaityta, kaip žmogaus artimas buvo tas, kuris jam parodė gailėstingumo.

x x
x

Kiek vėliau tą pačią dieną vėl sėdėjo šeimininkė toje pačioje vietoje ir skaitė šventąjį Raštą. Ji buvo viena, moterys buvo išvykę į bažnyčią, o vyrai į didįjį mišką meškos medžioti. Tuoj pavalgęs ir atsigėręs, Ingmaras Ingmarsonas pasiėmė su savimi sūnus ir išėjo į mišką meškos medžioti, o nudėti mešką yra kiekvieno pareiga, kur tik ją besutiktum. Meškos nereikia gailėtis, nes anksčiau ar vėliau ji paragaus mėsos, o tada ji neogailės nei gyvulio, nei žmogaus.

Bet vyrams išėjus medžioti, senąją šeimininkę apėmė didelė baimė ir ji išileido skaityti. Ji pradėjo apie tai, kas tą dieną buvo sakoma pamoksle bažnyčioje, bet toliau nenuėjo kaip tik ligi: "Ramybė žemėje geros valios žmonėms". Ji sėdėjo kaip sėdėjęs savo gėstančius žvilgsnius į smeigus į tuos žodžius, protarpiais sunkiai sunkiai atsidūsodama. Toliau ji nebeskaitė, o tik karts nuo karto iš palengvo ir nutęsiančiu balsu kartojo: "Ramybė žemėje geros valios žmonėms".

Jai iš naujo atėjiant tuos žodžius, į vidų įėjo vyresnysis sūnus.

- Motin! - tarė jis labai žemu balsu.

Ji išgirdo jį, bet neatitraukė akių nuo knygos klausdama:

- Ar tu ne miške?

- Taip, - tarė jis dar žemesniu balsu, - aš buvau ten.

- Eik čia arčiau stalo, - tarė ji, - kad tave matyčiau.

Jis priėjo arčiau, o kai jos žvilgsnis pasiekė jį, ji pamatė, kad jis drebėjo. Jis turėjo laikytis už stalo briaunos, kad rankos nedrebetų.

- Ar nudėjote mešką? - ji vėl paklausė.

Dabar jis jau nebepajėgė atsakyti, o tik papurtė galvą.

Senutė atsistovo ir padarė tai, ko ji nebuvo darius nuo to laiko, kada sūnus dar vaikas tebebuvo. Ji priėjo prie jo, glamonėdama padėjo ranką ant jo rankų, patapnojo per skruostą ir pasodino ant skobnio. Pakui ji pati atsisėdo šalia jo ir paėmė jo rankas į savo.

- Pasakyk man, kas atsitiko, vaikuti!

Vyras atpažino glamonėjimą, kuris guodė jį vaikystėje, kai jis likdavo nelaimingas ar bejėgis. Jis susijaudino ir pradėjo verkti.

- Aš suprantu, kad su tėvu kažkas negerai, - tarė ji.

- Taip, ir dar blogiau! - verkšleno sūnus.

- Dar blogiau?..

Vyras dar labiau pradėjo verkti, jis neišmanė, kaip jo balsas galėtų įgauti galios. Pagaliau jis pakėlė savo stambiai su plačiais pirštais ranką ir parodė į tą vietą, kurią ji ką tik buvo skaičius: "Ramybė žemėje".

- Ar kas nors sąryšy su tuo? - paklausė ji

- Taip, - atsakė jis.

- Ar kas nors su Kalėdų taika?

- Taip!

- Ir Dievas mus nubaudė?

- Dievas mus nubaudė.

Pagaliau ji išgirdo, kaip visa tai įvyko. Jie dasikasė ir surado meškos migį, ir kai buvo taip arti, kad galėjo matyti žagary krūvą, jie sustojo užsitaistyti šautuvų. Bet jiems betaisant, iššoko meška iš migio ir nėrė tiesiai į juos. Ji nežiūrėjo nei į dešinę, nei į kairę, o puolė tiesiai ant senio Ingmaro Ingmarssono ir savo letena smogė jam į pakaušį, ir šis pavirto lyg perkūno nutrenktas. Bet nė vieno kito meška neužpuolė, tik prasiveržė pro juos ir nudūmė per mišką.

x x

x

Po pietų nuvažiavo Ingmaro Ingmarssonienė su sūnumi pas kleboną pranešti apie mirtį. Sūnus turėjo kalbėti. Senoji šeimininkė sėdėjo nejudėdama ir lyg suakmenėjusiu veidu klausėsi.

Klebonas sėdėjo supamoje kėdėje prie rašomojo stalo. Prieš save jis turėjo pasidėjęs knygas ir įrašė mirimą. Tai atliko jis labai iš lengvo, galvodamas, ką jis turės pasakyti našlei ir sūnui, nes atsiti kimas buvo juk nepaprastas. Sūnus atvirai pasakojo, kaip viskas įvyko, bet klebonas norėjo labiau žinoti, kaip jie patys į dalyką žiūri. Ingmarų ūkyje gyveno juk savotiški žmonės.

Klebonui suvožus knygą, sūnus tarė:

- Klebonui norime taip pat pasakyti, kad nesakytumėt pamokslo apie jį.

Klebonas pakėlė akinius ant kaktos ir aštriai išmeigęs akis žiūrėjo į senąją moterišką. Ji sėdėjo nejudėdama, kaip sėdėjęs, tik truputį sukalojo tarp pirštų nosinę.

- Mes laidosim jį šiokiadienį, - tęsė sūnus.

- Šitaip, šitaip, - tarė klebonas. Jam net galva ėmė sukstis. Ingmaras Ingmarssonas turės būti palaidotas niekam nieko nežinant. Susirinkę žmonės į bažnyčią prie šventoriaus nematys iškilmių jį į kapus lydint.

- Nebus ir jokių pakasynų. Kaimynams pranešėm, kad negalvotų apie jokias atsineštuves.

- Šitaip, šitaip, - tarė klebonas iš naujo. Negalėjo ko nors kito išsigalvoti. Jis gerai suprato, ką reiškia tokiems žmonėms neturėti pakasynų. Jis buvo matęs, kaip puikios pakasynos suramindavo našles ir našlaičius.

- Nebus ir jokios precesijos, tik aš ir mano broliai.

Klebonas lyg kreipdamasis žiūrėjo į senutę. Ar iš tikrųjų galėtų ji su tuo sutikti? Jis galvojo, kaž ar sūnus pareiškia jos norą. Ji sėdėjo ten ir leidosi apiplėšiama viso to, kas jai turėjo būti brangiau už sidabrą ir auksą.

- Nenorime, kad ir varpais skambintų, nereikia ir sidabrinų skardų ant grabo. Mes taip norim, motina ir aš, mes visa tai išsakome klebonui norėdami išgirsti, ar klebonui atrodo, kad mes neteisūs prieš tėvą.

Dabar prašau ir moteriškė:

- Taip, taip, mes norim sužinoti, ar klebonui atrodo, kad mes neteisūs prieš tėvą.

Klebonas tylėjo, o senutė užsidegus tęsė toliau:

- Aš pasakysiu, klebone, jeigu mano vyras būtų nusizengęs karaliui ar viršininkui, arba jeigu aš bučiau turėjus nuimti jį nuo kartuvių, jis būtų vistiek garbingai palaidotas, kaip ir jo tėvas, nes Ingmarssonai nebijo nieko ir niekas negali jiems kelio pastoti. Bet per Kalėdas Dievas leido taikoje gyventi ir žvėrimis ir žmonėms, vargšas žvėrelis laikėsi Dievo įsakymo, o tik mes sulaužėme jį ir todėl Dievas dabar mus baudžia. Todėl mums visai nedera tas iškilmingumas.

Klebonas atsikėlė ir priėjo prie senutės.

- Visai teisinga, ką jūs sakote, - tarė jis, - jūs turite savo valios klausyti. -

O paskiau būtinai pridėjo, gal būt, daugiausia pats sau:

- O Ingmarssonai yra juk prakilnūs žmonės

Senutė lyg truputį atkuto išgirdus tuos žodžius. Tą akimirką matė ką kaip visos giminės simbolių. Jis suprato, kaip tie sunkus ir nekalbus žmonės amžiams bėgant įgavo galios būti visos parapijos vadovais.

- Ingmarssonai privalo žmonėms gerą pavyzdį rodyti, - tarė ji. - Mes turime parodyti, kad mes esame nusižeminę prieš Dievą.

Petras Babickas

KALĖDŲ NAKTĮ

Didelis vieškelis. Aušta. Aš vienas.
Žvaizždės, kaip pievoje gėlės.
Skamba Kalėdų verpai užu miško
Jam - Kūdikėliui.

Ir sudūmojau aš didžią dūmą:
Kad būčiau aš karalius.
Aš žmonių sieloms duočiau ramumo,
O kūnams - gėlios.

Ir mano žmonės būtų kaip gėlės, -
Didelės, skaisčios, gražios,
Ir jie gyventų amžiną šventą
Svajų mirėžuos.

Pateka saulė, mintį ji pasaka:
Žiemą nežydi gėlės...
Kas mūs gyvenimas? Tai tiktai pasaka
Jam - Kūdikėliui.

Bern. Brazdžionis

KALNĖLĖ PALIKIMAS

Iš mūsų degenčių zaizdų jūs gerėt ugnį,
Ir ji neleido, kad apaktumėt nakčiai,
Jūs mūsų kūnų tiltuėjot per bedugną,
Ir nepaklydot nei anapus jos, nei čia.

Už mūsų, mirusių, gyvenimo šešėlio
Jūs drąsūsėjot, kaip už sienos, nešini
Verdais didvyrių. Ir lengvai pakėlėt
Jūs naštą milžino – benamiai ir silpni.

Iš mūsų skausmo žydinčio vainiko
Jūs tartum perlus raškėt sau spyglius garbės.
Jums balto marmuro perinklai; rūšis teliko
Būdelio ašara, nukritus prie duobės...

Už mūsų, mirusių, vardų, už mūsų žygių
Augs didelė, laisva ir erzina tauta.
Ir kūdikėlis ties rankas į saulę savo vygėj
Ir joje siela bus kaip nuometas balta...

Vincas Kudirka

VIRŠININKAI

- Aš apskrities Dievas! - pasekė garsiai Vekkanalijus Vziatkovičius Kruglodurovas, naujai atvažiuojęs į Neupilę viršininkas, susirinkusiems pristatyt valdininkams. Pasekė, apsisuko ir išėjo.

Nusistebėjo valdininkai, išvydę tokį keistą ir netikėtą viršininko pasirodymą. Tas nusistebėjimas greit perėjo į nusiminimą. Buvo ko nusimint. Ką reiškia tie žodžiai: "apskrities Dievas"? Koks jis bus Dievas: ar visa matentis, ar vise imantis? Kaip elgtis patiems ir su tokiu viršininku?

Nors valdininkai nosis nuleidę tylėjo, vienok jų visų galvose slinko tos pačios mintys. Kada jau paskutinė mintis atliko savo darbą paskutinio valdininko galvoje, pradėjo vivi skirstytis namo.

Instinktas dažnai gelbsti žmogų: reikia tik mokėt juo pasihudot. Valdininkai, matyt, buvo tokie gudrūs, nes visi iki vieno, nors nebuvo susitarę, atsidūrė pas Dinę rūpesčio prigirdyt.

Ypatingas rūpestis, ypatingai reikėjo gert, ypatingos buvo ir pasėkmės. Vienas, grįždamas namo, pateikė pas svetimą pačią. Kitas nužengė šalia tilto ir ko neužsimušė. Trečias pradėjo vaikščioti atbulas ir, užuot pataikęs ant namų, atsidūrė už miesto durpinėje: tik antrą dieną rado vargšą vos gyvą, bet jau visai išsipagiriojusį.

O tai vis iš nusiminimo.

Viršininko pareiškimas tą pačią dieną pasklido po Neupilę, o rytojaus dieną ir po visą apskritį. Ir visur sėjo nusiminimą.

Nusiminė veitai. Vienas iš nusiminimo net išsipagiriojo, bet ūmai susiprato negerei pedaręs ir tuoj vėl pasigėrė.

Nusiminė valsčių raštininkai ir ėmė knistis po leistrus, skutinėt, prirešinėt, kad viskas būtų ... o nieko nebūtų.

Lebiausiai nusiminė žydai, tik jie tuoj susigriebė:

- Kam mums, - sako, - laužyt galvas visiems, jeigu mes turime rabiną? Tegul jis išpėja mišlę, o mes dirbkime savo darbą toliau.

Taip ir paderė. Išrinkę nusiuntė pas rabiną du gudresniu žydėliu, kuriuodu užsiderė su rabinu ir ilgai ilgai kažin ką tarėsi. Po kelių dienų tuodu pat pasiuntiniu atėjo vėl pas rabiną ir džiaugsmingai išpasekojo štai ką:

Vekkanalijus Vziatkovičius Kruglodurovas buvo paprastu kareiviu kare su turkais 187... viename mūšyje įlindo iš baimės į balą. Kada vieni kitus nuo tos vietos nusivijo, išlindo Kruglodurovas iš balos ir žiūri, ką čia deber daryt. Apsiraišiojo kaipo didžiai sužeistas, paėmė nuo užmaušto turko kepuraitę, o savąją užsidėjo ant galvos. Išvydęs atjojančius turkus, užsimeudėvo turkų kepuraitę, savąją kišdamas po skvernu. Prieš maskolius užsimeudėvo savo kepurę ir žegnėdavosi į trikampį. Taigi nei vieni, nei kiti nieko jam nedarė. Besivelkiodamas po mišio lauką, rado turkų vėliavą ir neapsėkomai nudžiugo tokiu rėdiniu. Tik kaip ją nunešt pas vyresnįjį? Tuo besirūpinant, pakilo nuo žemės atsigeivines erklys. Kruglodurovas pesinaudėvo tuo ir, pasigavęs arklių, prisirišo. Kada pamatė iš tolo atjojančius maskolius, užsėdo ant arklio ir nulėkė priešais juos, iškelęs vėliavą. Žinoma, tapo pristatytas vyresniajam, gavo už narsumą šventojo Jurgio kryžių

ir buvo pakeltas karininku. Kai jis atitarnavo paskirtą laiką, neturėjo ką su juo daryt, nes visai buvo nemokytas ir didelis girtuoklės, tai ir atsiuntė dabar čion apskrities viršininku.

- Gerai, - tarė rabinas, - duokite man tris dienas parąstyt, o tada geusite iš manęs atsekymą.

Sukakus trims dienoms, rabinas davė žydams tokią atsekymą:

- Jis sakosi, kad apskrities Dievas, tai neškite jam aukas - priims.

Žydėliai čia pat susitarė išmėgint rabino patarimą, bet išsyk nepasisekus, pradėjo iš tikrųjų rūpintis.

Visai nerūpėjo viršininkas tai kaimo žmonėms. Jie lemtai nė nežinojo, ar pasikeitė senasis nauju. Jie su viršininkais pažinties neturi nė kokios, mokesčiai tie patys ar prie vieno, ar prie kito, tiesioginių reikalų su viršininkais neturi, tai ko dar čia rūpintis? Žydėliai tačiau neiškėsdavo neužkabinę ir kaimo žmonių su žinia apie tokią naujieną.

- Juozai, ar žinai, kad dabar turime naują viršininką? Ūi, tai laukinis žmogus, nė ertyn neprisileidžia.

- Tai ką, toks ponas smarvą žydą prie savęs leis?

- Ūi, Juozai, Juozai! Aš tik nenoriu sekyt, kad tu kvailės, o tu iš tikrųjų kvailas. Tu nieko neišmanai. Palauk, paskui kitaip kalbėsi, kai tau reikės to pono kišenių pripilt, - tik to tu neišmanai.

Teisybė, Juozas to neišmanė, kaip jis turės pilt viršininkui į kišenių; jam nė į galvą niekad neatėjo, kad tai gali būt ir kad toks dalykas reiktų suprast.

Vakkanalijus Vziatkovičius tikrai buvo toks, kaip jį atvaizdavo savo kalbose žydėliai: "pusaklis karininkas". Nežinodamas, nei kas tai apskritis, nei kas tai administracija, tepo išsyk apskrities viršininku. Bet kas tai yra būt apskrities viršininku, ką reik daryt, šito visai nenumanė. Dėl to, vos tik atvažiavo, nuėjo pasiklaust patarimo pas Matviejevą, buvusį prieš jį viršininką ir dabar laukientį bylos, kurioje pats žymėjo didžiausiu kaltininku.

Matviejevas pasakė šitaip:

- Kas jums galvoj Vakkanalijau Vziatkovičiau, kas tai administracija, kas tai apskritis? Jums gena žinot tiktai, kad jūs viršininkas ir turit rūpintis, kiek galima daugiau prisigriebt štai šitų, - ir galais suglaustų dešinės rankos pirštų sudavė kelissyk į sugaubtą kairės delną.

- Ar šiaip veldysi, ar taip, vis tiek mes, visi viršininkai, atsidursime ten, - čia mostelėjo ranka į Sibiro šalį. - Štai aš esu dabar iškąstas, žinau tikrai, kad išsiųs mane ten, bet man vistiek, nes spėju prisirinkt skatiko tiek, kad man ir ten bus ramu. Aš kalbu atvirai. Tiktai išidėmėkite, Vakkanalijau Vziatkovičiau, - pridūrė Matviejevas pasirengusiam eit Kruglodurovui: - iš pradžių pasibranginkite! O iš kur imt pinigų, kokiais keliais, taipgi nesirūpinkite. Jau čia įpresta nuo seniai, kad patys pinigai pes jus ateis, tik žerkite! Reikia tik išsyk gerai pasirodyt, - dar pridūrė Matviejevas.

Kruglodurovas išėjo. Suprato viską tik nenumanė, kas tai yra t e n. Vienok, išaiškines sau, kad tai turi būti vieta, kur po mirties ilsisi viršininkų dvasios, nusiramino. Parėjęs namo, šaukie pačią ir, trindamas iš džiaugsmo renkas, sako:

- Žinai ką, Pogoda Nenestjevna, pinigų bus, tiktai reikia išsyk gerai pasirodyt. Bet kaip tai atlikt, neišmanau, - tarė pelūkéjęs. - Lengva

pasakyt, tik sunku padaryt. O jau nér kada laukt ilgai.

Vakkanalijus Vziatkovičius nutilo, ir jo veidas apsiniauké.

Susédo abudu su pačia ir sušauké visas mintis í pagalbą.

- O kad tu pupteltum í žandą vienam, antram, trečiam paeiliui, ką? Tai visi stovétų prieš tave išsitiesę, kaip kareiviai, pameni? - atsiliépé Pogoda Nenastjevna.

- Teisybė, stovétų išsitiesę, bet... Čia, matai, reiktų švelniau... kad bijotų, o nepyktų, - atsaké patsai.

Ir vėl abudu nutilo.

- Aš pasekysiu, kad aš štabo rotmistras! - sušuko Vakkanalijus Vziatkovičius, tarytum radinį radęs.

- Et, tu su savo štabo rotmistru, - atrémė nekantriai Pogoda Nenastjevna, kuri kažin kodėl nemégo visų štabo rotmistrų.

Kruglodurovui tie žodžiai, rodos, baidytė visas mintis. Tai gi liovėsi toliau mąstęs ir lauké, ką pasakys pati. Neilgai lauké.

- Pasekyk, kad tu Dievas! O kad tavęs nesupainiotų su kitais dievais, tai pridék: apskrities Dievas!

Pogoda Nenastjevna ištará tuos žodžius iškilmingai ir tiesiog lyg parodydama, kad tiktai taip tur būt ir kad niekas nieko geresnio jau nepramans.

- Gerai tu sakai, - sutiko Kruglodurovas jau ne tiek dėl to, kad būtų pripėžinęs sumenymo gerumą, kiek dėl to, kad tingėjo laužyt galvą, dargi žinodamas, kad nieko iš jos neišlaus.

Kaip Vakkanalijus Vziatkovičius gerai pasirodė veldininkams ir koki padarė išpūdį visoje apskrityje, matém anksčiau.

Deber tik lauké gerų to pasekmių. O kad abejotino dalyko laukt visada neramu, tai nerimastį šiuo žygiu malšino degtine.

- Kas bus, Pogoda Nenastjevne? - klausia Kruglodurovas savo pačią tarp dviejų stiklelių.

- Bus gerai! - atsako tuoj Pogoda Nenastjevna balsu, neleidžiančiu abejoti. Jai vis rodėsi, kad jeigu negerai būtų, tai viršininkas gali peliept, kad būtų gerai. Tai ko dar čia abejot?

Tokiais žodžiais suramintas, gerė viršininkas dvigubai tiek: tai iš nerimasties, tai iš džiaugsmo.

Kada rabinas pasaké "neškite aukas", tą pačią dieną pes viršininko duris jau lauké žydelis. Pagodos Nenastjevnos paklausta, kas yra, užuot atsekusi, tarnaitė, prasideriusi duris pranešė, kad "laukia su reikalu". Viršininkas užsiderė kabineto duris, pirmiau išsileidęs žydą. Tas, linguodamas galva ir rinkdamas švelniausius žodžius, nedrąsiai prabilo:

- Ponas viršininke! Mes žydėliai jau Dievui dėkui perleidome daug viršininkų, su visais gražiai gyvenome: ir jie, Dieve, duok jiems sveikatą, gelbėdavo mus reikale, ir mes jų nepamiršdavo. Žinote ką, ponas viršininke, turime mes čia tokį reikalą, mažą reikalėlį, tik be pono viršininko žodžio negalime atlikt.

Išpasekojęs koks reikalas ir kuo gali viršininkas pagelbėt, žydelis baigé:

- Ponas viršininke! Būkite tokie geri: neatsakykite mums varguoliams žydėliams!

Su paskutiniaiais žodžiais atgniaužė delną ir pakišo Kruglodurovui 25-rublinę.

Viršinininkas, kuris visą laiką stovėjo išsitiesęs ir tykėjo, dar labiau išsitiesė. Atsimindamas patarimą, kad reikia pasibrenžint, suriko:

- Von!

Žydėlis persigėdęs staiga atgniaužė kairiąją ranką ir, išimdamas iš jos suglamžytą 10-rublinę, drebančiu balsu atsiliėpė:

- Nu, pomas viršininke, nepykite! Aš buvau užmiršęs, kad dar kitoje rankoje turėjau...

- Pašol von, šuns vaike! - suriko dar baisiau ne tiek brėngindamasis, kiek iš piktumo, kad žydas jį norėjo prigaut.

Žydas išėjęs nubėgo pas savo bendrus ir išpasekojo visėką kas atsitiko.

- Tai nieko, - tarė vienas, - tik, matyt, jis iš tų, kurie iš pradžių brėnginasi, o paskui atpinga. O kad jis ima, tai tikras dalykas: kas jis būtų per viršinininkas, jeigu neimtų? Taigi nepesigailėkime dabar išsyk duoti jam šimtinę, nors šitas reikalas tiek nevertas, bet paskiau kitais atsitikimais atsigrėbsime, kai viršinininkas atpigs. Kad tik syki pradėtų imt... Tegul dabar ima, kiek pats nori, paskui priversime imt tiek, kiek mes duosime. Turėjome juk reikalų ne su vienu viršinininku. Jeigu jis būtų ir kitoks, tai vis tiek nekenkia pėbandyt.

Tas išmintingas patarimas visus įtikino, ir žydai sutarė siųst jau kitą savo bendrą su šimtinė.

Kruglodurovas, nesulaukdamas sugrįžtant žydo, pradėjo gailėtis.

- Ar tik ne prėaug pasibrenžinau? Kad nepėgadinėčiau geros epie save nuomonės! Nežera! padariau, neatsiklausęs Matviejevo, nuo kiek pradėt, - kartojo sau visą vakarą.

Trečią dieną tarnaitė vėl pranešė: "leukia su reikalu". Viršinininkas vėl užsidarė kabinete, išilėidęs žydą, tik nusistėbėjo, kad jau ne tas pats. Žydas, ilgai nuleukdamas, pradėjo:

- Ponas viršininke! Yra čia menkas reikalėlis. Aną dieną buvome atsiuntę vieną žydėlį su ponu viršinininku pasikalbėti, tik tas žydėlis, atsiprašau poną viršinininką, toks prestas, kvėilas: jis nemokėjo su ponu viršinininku elgtis ir pėdarė mums gėdą. Ponas viršininke, nepykite, kad aš drėistu prašyt nepamiršt mūsų reikalo, - beigė žydas ir ištėisė ant stalo visą šimtinę.

- Taigi žinokite, kaip dera elgtis su vyriėusybe! - tarė Kruglodurovas visė savo viršinininkystės didybe.

Atliko reikalą taip, kaip pamokė žydas, pėmė šimtinę ir, sėdėdamas paskui vienas, taip su savim kalbėjo:

- Žiūrėk, prėkeikta sėkla! Apskrities viršinininkui kiša 25 rublius! tai šuns drėsumas! Gėda imt. Šimtinė - tai kas kita. Niekas nepasekys: Vakkenelijus Vziatkovičius ima dešimtinėmis. Nė! Vakkenelijus Vziatkovičius ima šimtinėmis! Tegul tik viena šimtinė, bet visgi šimtinė ir paimttai jau ne gėda...

Neužmiršo pasigirt pėčiai, kad jau pradžia yra.

Daber Kruglodurovas laimino Matviejevo pamokymą, laimino savo pėčios patarimą, laimino Apvaizdą, kuri liepė pasauliui turėt viršinininkus, laimino degtinę, su kurie galima pėsidalyt džiaugsma.

Vakkenelijus Vziatkovičius, kaip matėme, nenumanė, nei kas yra apskritis, nei kokios viršinininko pareigos. Bet tuose dalykuose gėdavo patarimą iš savo pagalbininko, o reikalus su žydėlieis, kurie pradėjo lenkytis pas viršinininką gėna dažnai, jau ne tik su savo, bet ir su krikščionių "reikalais", atlikdavo pats, ypeč, kad žydai pamokydavo, ką reikia

đaryt, kad niekas iš valdininkų apie nieką nežinotų.

Tuo tarpu atvažiovo į Naupilę Miškagalių valsčiaus raštininkas Pstrumskis.

Užbėgęs pas Dinę, paklausė:

- O ką? Kas girdėt?

- Ui, jau pats iš rankos ima, atsekė Dinė, žinodama, kokia naujiena yra Pstrumskiui reikalinga.

- Štaip? Ne, tai, Dinuke, žiūrėk, kad visko užtektų, nes vakare turėsiu svečių.

Pasakęs tai, išėjo atlikt savo reikalų ir pasikviest pas Dinę raštinės valdininkų: tai jis ėdarydavo visada, kai tik atvažiuodavo į Naupilę.

- Tai, vyručiai, pasirodo, kad iš tokio didelio debesio nebuvo nė lašo lietaus, - kalbėjo Pstrumskis su valdininkais užkandžiaudamas.

- O jau buvome nusiminę - tarė vienas, tęsdamas iš lėto.

- Jau būt buvę striuka, - atsiliepė kitas, kraipydamas galvą ir lyg netikėdamas, kad neleimė jau praslinko.

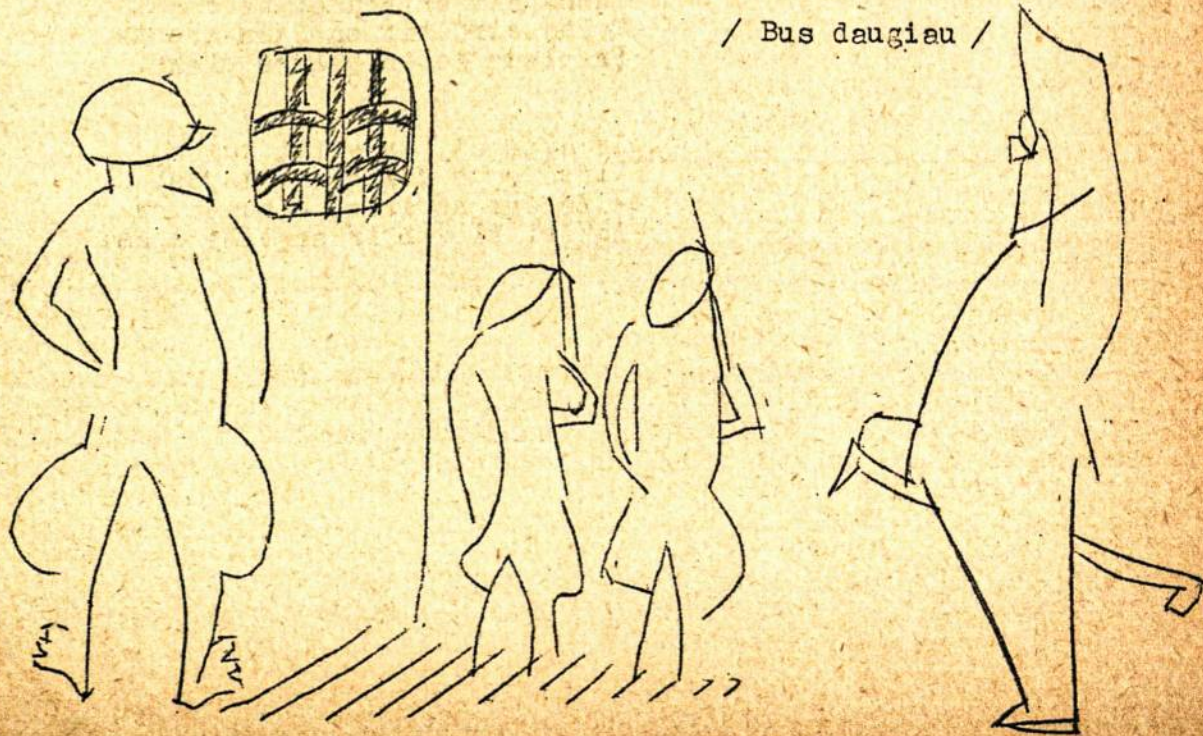
- O ilgai laikėsi, - tarė trečias, - Tik ką tu su žydais! Neatleido, iki savo padarė...

- ... ir davė mums viršininką tokį, koks reikalingas, - perkirto Pstrumskis. - Ė, vyrai, neprapulsimė, tiktai laikykimės! Vivat viršininkas!

Gėrė per visą naktį.

Rytojaus dieną Pstrumskis, sugrižęs namo, nusiuntė savo bičiuliams, taigi valsčių raštininkams, Dykulių Kuznickiui ir Žioplių Bavolskiui, tik tokį raštelį: i n a . Bičiuliams to pakako - suprato.

Tas trumpas, bet toks reikšmingas žodis "ima" aplėkė visą apskritį ir sugražino ramumą visiems, kurie buvo iš pradžių nusiminę. Apskritis vėl ištojo į senąsias vėžes, iš kurių buvo lyg ir iškrypusi.

Benys Rutkūnas

LIETUVOS ŽIEMA

Išrašė žvaigždės stiklo langus,
 Rerū pabalusiuos laukuose.
 Toli slėny varpelis žvange
 Ir rykauja ant kraigo kuosa.

Per baltą, baltą ryto sniegą
 Nuskuodžia greitąkoję stirna.
 Rūpintojėlis pakelėje miegė,
 Sėpnuoja kačugiai prie svirno.

Skaistu aplinkui, tyra, šventa -
 Pusnynais bristumei be tako!
 Tyloj girdėti: snėigės krenta,
 Pro ledą žemės pulsas pleka.

Ir šypsosi, ir viltį kužda
 Virpėdamos snėiginės lūpos:
 - Aš dar nemirusi - sušš dar
 Aukšti klevei ir sėrvios upės.

K A L Ē D Ū E G L U T Ē

Modernioji kultūra išlygino daug papročių, susijusių su liaudies didesnėmis bendromis šventėmis. To neišvengė ir Kalėdos. Iš daugybės įvairių įvairiausių papročių šiandien pasikakiname tik nedaugeliu. Jiems nebepriduodame tos pirmąsios gilios minties, bet tradicijos ir jausmo dėka laikome juos gana reikšmingais. Ir tik tie papročiai sukuria Kalėdų nuotaiką ir stipriai veikia mūsų mintis, ypač jei į juos pasižiūrime vaikystės akimis. Jei Kalėdos, Kristaus Kūdikielio šventė, pirmą pirmiausia tapo vaikų švente, augančios kartos šventė, tai krikščionybės gilus prisidėjimas prie senųjų kalėdinių papročių.

Kas gi kitas iš dabartinių kalėdinių papročių taip nuteikia vaikų nuotaiką, jei ne žvakutėmis nusegiota ir visokiais papuošimais nukabinėta eglutė ir baltabarzdis kalėdų senelis su dovanomis. Tai moderniškai papročiai, bet siekia tolimus laikus ir už savęs turi ilgą istoriją.

Kalėdų eglutė yra vienas iš pačių jauniausių kalėdinių papročių tiek Lietuvoje, tiek kitur. Jeigu dabar paklaustumėm, ar Kalėdų eglutė nėra kartais vienas iš tų "žaliųjų medžių", iškeliamų vasarinių švenčių proga (apie tai plačiau esu rašęs straipsnyje "Ugnis, kupolis ir paparčio žiedas, "Pragiedruliai" Nr.9.). Norint patenkinamai į šį klausimą atsakyti, reikėtų gerai iširti kalėdų eglutės istoriją ir kitus su ja giminingus papročius.

Pradėkime nuo to, kad "kalėdinis medis" nesiriboja vien tik Kūčiomis. Pietų Vokietijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje, pvz., vaikų džiaugsmo šventė yra ne Kūčių vakaras, o Šv. Nikalojus, gruodžio 6 d. Šv. Nikalojus yra griežtas žmogus. Jis senis ilga barzda, užsidėjęs mitrą (vyskupo kepurę), vienoje rankoje laiko rykštę, antroje krepšeli su dovanomis. Eina po namus ir klausinėja, ar vaikučiai buvo pamaldūs, klusnūs, darbštus, ar ne. Kartais tenka rykštei atlikinėti savo pareigas, bet paskiau vistiek ateina dovanos, kurių vaikučiai kartu drebėdami ir kartu džiaugdami taip laukdavo. Dar dažnesnis paprotis yra, kada vaikai išvalarėse sudeda už durų savo batelius ar pakabina kojines, o kai paskui rytą pabunda, randa juos pilnus dovanų – taigi, šv. Nikalojaus jau būta. Kaip per kalėdas eglutė, taip per šv. Nikalojų, daromas Nikalojaus medis. Šveicarijoje, pvz., šv. Nikalojaus išvakarėse ruošiamas medelis, papuošiamas lapais, žvakutėmis ir apkabinėjamas dovanomis vaikams. Tai, be abejo, ne kas kita, o tik "kalėdinio medžio" pamėgdžiojimas. Sutinkame ir kitokių panašių medelių, aukštutinėj Bavarijoj, pvz., sutinkamas vadinamasis "Klausenbaum". Vidurinėje Vokietijoje šv. Nikalojaus pareigas atlieka šv. Martynas, yra daromas taip pat ir Martyno medis. Bet tie visi papročiai šiam klausimui nieko nepadės, nes jie visi yra tikriausiai Kalėdų skoliniai.

Kiek "kalėdinio medžio" kilmė neaiški, tiek ryški yra jo paplitimo istorija. Tai aiškus pavyzdys, kaip paprotis, jeigu jis pataiko į tautos širdį, kaip potvynis užlieja visą pasaulį. Kalėdų medžio kilmė

yra Vokietijoje. Pačios ligi šiol žinomos seniausios žinios yra iš Elzaso. Apie 1600 m. pasakojama, kad Schlettstade Kūčių vakarą buvo iškeliamas "medis", papuoštas obuoliais ir ostijomis. Vienuose užrašuose 1605 m. sakoma, kas Štrasburge Kūčių vakarą viduje pastatydavo eglę, apkabinėtą obuoliais, įvairiomis figūrėlėmis, auksiniais popieriukais ir t.t. Kiek vėliau vienas to paties Štrasburgo pamokslininkas griežtai pasisako prieš paprotį statyti Kalėdų eglutę ir apkabinėti ją lėlytėmis, saldumynais, paskui papurtyti ir leisti "žiedams" nubyrėti – taip netinka praleisti šventes, tokiais vaikiškais niekais užsiimant. Žvakutės dar neminimos. 18 šimtmečio pabaigoje sutinkame "kalėdinių medelių" dažniau minint, bet ir tai tik kaikuriuose vietose. Nevisada jis ir vienodai atrodo, nors beveik visada minima eglaitė. Bet yra vietų, kur minimi ir lapuočiai kaip "kalėdiniai medeliai". Pvz., 1660 m. Hanoverio karališkame dvare minimas skroblas kaip "Kalėdų medis", papuoštas žvakutėmis. Vienas 18 šimt. pabaigos Niurnberge išleistas raižinys vaizduoja "Das Weihnachtsgeschenk" (Kalėdų dovana). Ši medis sudaro geras glėbelis lapuočio medžio šakų, įmerktų į vandenį. Tos šakos apkabinėtos obuoliais, sausainiais, angeliumais, žvakučių nėra, vaikučiai išskėstomis rankutėmis sustoje prieš tą medį, pastatytą kampe. Kitame paveiksle su lapuočio šakomis, apie 1790 m., yra užrašas "Das Chrestlescheren oder der fröhliche Morgen". Prieš šimtą metų pietų vakarų Vokietijoje buvo lubose pakabinamas "Kalėdų medis", įvairiomis dovanomis apkabinėtas. Pvz., vokiečių rašytojo Hebelio išleista alemaniškų eilėraščių rinkiny sutinkams tokio medelio paveikslas. Paveikslas vaizduoja sėdinčią motiną ir savo miegančiam sūneliui beruošiančią tą "Kalėdų medelį". Bet visi tie medžiai dar be žvakučių. Seniausias paveikslas su žvakutėmis – šveicariškas raižinys – yra iš 1799 m.

Į literatūrą "Kalėdų medelį" įvedė Goethe. Jo tėviškėje Frankfurte prie Maino tokio medelio nebuvo, bet apie 1765 m. jis buvo tokį matęs Leipzige ir jį mini savo "Jaunojo Wertherio kančiose". Tieck savo novelėje "Weinachtsabend" (Kūčios) 1805 m. mini žvakutėmis papuoštą kalėdinę piramidę, kuri labai dažnai sutinkama vietoje Kalėdų eglutės. Daug kur ir kitur tuolaikinėje literatūroje sutinkame "Kalėdų medelį". Pats medelis vardo dar neturėjo. Jis buvo vadinamas "papuoštu medžiu", "žaliuoju medžiu", "gyvenimo medžiu", ką mes galėtumėm vienu vardu pavadinti – Kalėdų eglutė. Jau 1807 m. Drezdene Kalėdų kermošiuje buvo pardavinėjami "Kalėdų medžiai", papuošti auksiniais lapeliais, spalvotais popierėliais, paausintais vaisiais, na, ir ... žvakutėmis.

Kalėdų eglutės paplitimas Vokietijoje kaip tik supuola su laisvės karų prieš Napoleoną laikais. Politiniai įvykiai iššaukia ir žmonių kilnojimąsi. Dažnai tenka išgirsti, kaip virna kita naujai atsikėlusiai šeima atsinešė šį paprotį, paskui jis plito iš vienu namų į kitus žmonėms bendraujant. Pamačius vienoje vietoje, tuoj, žiūrėk, jau ir kitoje, literatūroje apie tai nereikėjo skaityti, nors Goethe, be abejojimo, daug prisidėjo eglutei tarp aukštesnio luomo žmonių prapliti.

Kai kuriais atžvilgiais eglutę reikia skaityti protestantišku papročiu, nes jis labiau paplitęs protestantiškose kraštuose ir iš ten išsiplėtęs, nors pati eglutė kilus Elzase, bet seniausios žinios paeina iš ten. Jau gana anksti eglutė buvo uždegama protestantų bažnyčiose Kalėdų rytą, paskiau ją perėmė ir viena kita katalikiškoji bažnyčia.

Šių dienų Kalėdų eglutė nėra sena apraiška nei Lietuvoje, nei kituose kraštuose. Lietuvoje ji dar visai jaunutė ir dar nespėjus visur prasiskverbti. Į Skandinaviją ji pateko iš Vokietijos, pirmiausia į Daniją,

o paskui į Švediją. Į Kopenhagą Kalėdų eglutė atkeliavo apie 1806-7 m. vokiškos kilmės šeimoms tarpininkaujant, bet labiau paplito tik apie 1820 m. Anot didžiojo danų kraštotyryninko Feilbergo Kopenhagoje eglutę jis pastebėjęs 1849 m., jo vaikystėje ten jos nebuvo.

Pirmosios žinios apie eglutę Švedijoje yra iš 1741 m. Tais metais grafienė Wrede Sparre savo laiške mini didelį medį, pauštą žvakutėmis, obuoliais, pyragiukais ir kalėdų dovanomis. Iš to paties laikotarpio yra ir valstybės patarėjo Carl Bondes vaikystės atsiminimai, kur jis pasakoja, kad kūčių vakarą jo tėvas, dalyvaujant informatoriui ir broliams su seserimis, klausinėjo jo tikėjimo tiesų, o paskui "atsidarė durys į valgomąjį, apšviestą nuo ant eglutės šakų prikabintų žvakučių, o aplink ant stalų buvo sudėtos mums Kalėdų dovanos". Šios žinios yra gana ankstyvos, bet, žinoma, čia kalba eina apie kilmingiausias švedų gimines. Paprotis, be abejo, paskolytas kur nors iš Vokietijos, kur eglutė jau buvo paplitus. Apie tai liudija ir toji pedagoginė aplinka, primenantį sv. Nikolajų, rykštę ir dovanas.

Gana senoviškose švedų kolonijose Dagö ir Vormsö salose eglutė pradėta ruošti jau 19 šimtmečio pradžioje, tai, be abejo, skolinys iš Estijoje gyvenančių vokiečių. Šiaip Švedijoje eglutė pradeda išsivyrėti 19 šimtmečio pirmoje pusėje, bet ne visose provincijose vienu laiku.

Kalėdų eglutė, galima sakyti, yra germaniškas-skandinaviškas paprotis. Anglija turi savus senus kalėdinius papročius. Jau 15-16 šimt. buvo puošiamos bažnyčios žaliumynais, žieminiu ažuolu, rozmarinais, laurais. Salės vidury iškeldavo žaliai apipintą kartį. Dar ir dabar Škotijoje per kalėdas puošiamos bažnyčios girlandomis ir žaliais medeliais. Tas pats ir privačiuose namuose. Kurį laiką tas puošimas žalumynais buvo pranykęs Anglijoje, bet dabar vėl atgavo savo pagarbą. Gal būt dėlto, kad jaunuoliams galima pabučiuoti mergaitę, stovinčią po kabančiu amalu (Viscum album). Amalo vaidmuo anglų papročiuose tikriausiai siekia pagonybės laikus, nes amalas, toji paslaptingoji šaka, žaliuojanti medžiui numetus savo lapus, buvo šventas augalas tiek germanų, tiek keltų religijoje. Šiaurėje jis yra dievo Baldero mirties priežastimi, druidai plovė juos auksiniais pjautuvais tam tikrų apiegy prisilaikydami, keltiškai jis vadinas "visko gydytoju" arba "auksine šaka". Kalėdų eglutė į Angliją atnešė 1840 m. karalienės Viktorijos vyras princas Albertas. Netrukus ji paplito visur aukštesniuose sluoksniuose. Greit paplito ji ir po Ameriką. Apie 1840 m. išengė Kalėdų eglutė ir į Paryžių, Orleans hercogienei tarpininkaujant. Imperatorienė Eugenija tiesiog dievino eglutę. Taip pat ir Italijoje, ypač Milane, kur daug vokiečių gyvena, eglutė greit praplito. Petrapilyje ji buvo sutinkama tik aukštesniuose sluoksniuose. Sovietų vyriausybė buvo paskelbus eglutę kaip priešmarksistinių elementą, bet netrukus jos pasigailėjo ir vėl išileido, mat, žmonėms ji labai buvo patikus.

Iš šių kelių minčių gal ir paaiškėjo Kalėdų medžio istorija, bet kame gi glūdi paties medžio kilmė? Šia proga gal pirmiausia būtų pravartu priminti paprotį, paplitusį Elzase ir prancūzų Vogezuose, taigi, kaip tik tose vietose, iš kur mus pasiekia pačios pirmosios žinios apie Kalėdų eglutę. Ten kaimo mergaitės suranda eglutę arba žieminių ažuoliuką, puošia ją kaspinais, kiaušinių skiautais, mažomis figurėlėmis ir Naujų Metų išvakarėse ikiša prie šulinio, iš kurio vandenį semia. Per Naujus Metus nušluoja sniegą ir šoka apie tą medį. Rašytojas Sebastian Brandt

savo satyroje "Das Narrenschiff" tarp kitko sako, kad tas, kurs per Naujus Metus neprikals eglėšakių, tas neišgyvens visų metų. Taigo, toji žalia šaka yra palaimą nešantigvenimo šaka. Senovės Romoje buvo paprotis per Naujus metus dovanoti viens kitam šakas, kaipo laimės ženklą ateinantiems metams. Bet tai tik panašumai ir tų papročių nereikėtų sulieti į vieną. Galimas daiktas, kad tai tų pačių šaknų atžalos ir į tuos papročius galima žiūrėti, kaip į įvairias formas to "žaliojo medžio", paplitusio visose tautose ir visais laikais.

Kalėdos yra juk viena iš didžiųjų krikščionybės švenčių. Apie jas yra daug legendų sukurta. Gal kur nors tose legendose galima sutikti panašų Kalėdų medelį? Legenda pasakoja, kad Adomas, eodamas iš rojaus, pasiėmė su savimi pažinimo medžio šaką, ji buvusi pasodinta ant jo kapo ir iš jos išaugo medis, iš kurio paskui buvo padarytas Kristaus kryžius. Taigi, nusidėjimo medis tapo išganymo medžiu.

Apie 1100 m. atsiranda taip vadinami "misterijų vaidinimai" iš Šventojo Rašto istorijos. Tarp tų vaidinimų sutinkame ir taip vadinamuosius "rojaus vaidinimus", vaizduojančius žmogaus sutvėrimą, jo nupuolimą ir iš rojaus išvartymą. Rojaus medis tuose vaidinimuose buvo nešamas aplink arba stovėdavo vidury sceros pasodintas. Tai buvo žalias medis, apkabinėtas obuoliais ir kaspinėliais. Tikrai labai panašus į Kalėdų eglutę. Čia reikia prisiminti ir kitą viduramžių legendą apie medį arba krumokšnius, kurie Kučių naktį pražydi ir vaisių neša. Vokietijoje daugelyje vietų pasakojama apie medį, davusį vaisių Kučių naktį. Dar Karolio I laikais Anglijoje per Kalėdas iškilmingoje eisenoje buvo nešama karaliui Glatonbury erškėtrožės šaka, kuri tada yra pačiame savo žydėjime. Prie to paties tikėjimo reikia priskirti ir Jeriko rožę, kuri iškleidžia savo šakas įmerkus į vandenį. Ji dar ir dabar metai iš metų tebesaugoma, kad paskiau Kučių vakarą vėl "pražistų". Bet buvo ir kitų priežasčių, sukūrusių tą tikėjimą ir nukėlusių į Kalėdas, kurios daug stipriau veikia, negu legenda apie rojaus medį. Kalėdų naktis yra juk toji nuostabi, palaimą nešanti naktis (apie tai kiek plačiau minėjau "Pragiedrulių" Nr. 3), kada gyvuliai gali kalbėti ir garbinti Dievą, kada vanduo pavirsta į vyną. Kodėl gi medžiai ir gėlės pražisti ir pagarbinti gimusių Atpirkėjų?

Bet čia visais suminėtais atsitikimais trūksta eglutei to taip charakteringo priedo - žvakučių. Gal žvakutės atsirado savaime, nes paprotis degti žvakes per Kučias ir Kalėdas yra senas paprotis ir šviesa vaidino svarbų vaidmenį liaudies tikėjimuose. Gal Betliejaus žvaigždė davė impulsų? Ir tik žvakutės daro eglutę kalėdiniu medžiu, šiaip gi daugiau apraiškų susiliejo į vieną ir padarė eglutę Kalėdų medžiu, kurio ženkle Kalėdos pasidarė viena iš didžiųjų metinių švenčių - tai Kalėdų dovanos, žvakės, rojaus ir išganymo medis, na, ir pagaliau toji "žalioji šaka". Žalioji šaka buvo keliamą ir žiemą. Pagal žymųjų skandinavų legendų ir papročių surašytoją Snorrę šiaurės gyventojai švėsdavę ir viduržiemio šventę "želmaniui" pažymėti, taip kad visai galimas daiktas, kad ir vidury žiemos buvo keliamą žalia kartis ateinančios vasaros derliui atžymėti. Dar ir dabar Švedijoje ant karčių prieš namus keliamos žalios šakos ant karčių. Kalėdų eglutė yra tik tų kalėdinių šakų perkėlimas į vidų. Ir pietų Vokietijoje, kur manoma, kad Kalėdų eglutė yra kilus, yra pėdsakų, rodančių eglutės giminių gumą su tokia žalia-kartim.

Bet kokios būtų Kalėdos be dovanų, be Kalėdų senelio. Ir dovanos ir Kalėdų senelis taip pat turi savo gražią ir įdomią istoriją, bet apie tai palikime kitoms Kalėdoms.

G i r k a n t a s

LONDONO PASITARIMŲ PAUKSMĖJE.

Marshall, sako, pagaliau įsitikinęs, kad visos konferencijos bolševikams yra tik priemonė užvilkinėti taiką, kad jiems terūpi patikrinti "karo laimėjimus" ir susidaryti naujus prietilčius kovai su demokratija.

Ypač suerzino amerikiečius nežinia kieno paskleistos žinios, kad, vengdami susitarimo dėl taikos su Vokietija, bolševikai pasiūlysią atitraukti tuojuo visas okupacines karo pajėgas iš Vokietijos. Toks pasiūlymas, aišku, pareina ne iš bendrų taikos sumetimų. Jis būtų sukeltas bolševikų siekimais patraukti savo pusėn vokiečių tautą. Dabar, kai praraja tarp rytų ir vakarų pasidarė beveik neužlyginama, vokiečių tautos vaidmuo Europoje žymiai padidėjo. Tai jaučia gerai abi pusės. Ir bolševikai nepraleidžia jokios progos, kad patrauktų vokiečių simpatijas savo pusėn. Dėl to jie kelia "nedažomos Vokietijos" dėsni, kai prancūzai reikalauja Saaro krašto, visai pamiršdami, kad Potsdame patys paveržė iš Vokietijos Karaliaučių, o Lenkijos sienas nustūmė į vakarus iki Oderio ir Neissės upių. O naujas manevras bolševikams šiuo metu tikrai reikalingas. Juk jeigu Londone nepavyks susitarti dėl bendros taikos sutarties su Vokietija, tai Vakarų Demokratijos yra pasiryžusios sudaryti atskirą sutartį su Vokietija. Nesunku išsiveizduoti, kas tuomet įvyktų. Saveime yra aišku, kad Vakarų sutartis su Vokietija faktiškai liestų tik tris vakarų zonas. Rytinė Vokietijos dalis, kuri randasi Sovietų okupacijoje, paliktų atitverta nuo vakarų geležine uždanga. Vokietija tuo būdu būtų suskaldyta į dvi dalis neribotam laikui. Vokiečių tautos vienybės jausmas siektų tas dalis sujungti, bet kaip? Ir čia bolševikai pakia išganingą mintį, kad tas sujungimas galima įvykdyti sovietų pagalba. Reikia tik rytų zonoje sudaryti pakankamai stiprią vokiečių kariuomenę, žinoma, bolševikų vadovaujamą. Žinomis iš sovietų zonos, tokia kariuomenė rytų zonoje bolševikų jau sudaroma. Čia kartojašis tas pats, kas kiek anksčiau buvo padaryta Kinijoje ir Korėjoje. Turėdami tokią vokiečių proletariatinę kariuomenę, bolševikai tikrai gali rizikuoti tokia pasiūlymu, apie kokį dabar pareina žinios.

Iš viršaus žiūrint, kas, rodos, gali būti gražesnis. Visi vokiečiai tokiam pasiūlymui gali tik pritarti. Jų simpatijos turi palinkėti sovietų pusėn. O tuo tarpu tas pasiūlymas yra tik grandis gudriai sugalvotam Europos užvaldymui. Atitraukus Amerikai ir Britenijai savo okupacinę kariuomenę iš Vokietijos, sudaryta sovietų zonoje vokiečių kariuomenė užimtų nieko nelaukdamas ir vakarų zonas. Ginklų nuslopinti galima pasipriešinimui ta kariuomenė gautų pakankamai iš bolševikų. To viso išdėvose būtų įkurta dar viena sovietų respublika. O po to likusios Europos sovietizavimas eitų jau greitu tempu. Taigi, bolševikų manevras yra aiškus: pasitraukus Amerikos kariuomenei už kelių tūkstančių mylių, susidaryti sąlygas lengvam įsigalėjimui visoje Europoje.

Tokios pastangos bolševikai dabar dēda ne tik Vokietijoje, bet visur, kur tik prieina jų valdomos žemės. Graikijoje, nežiūrint valdžios kariuomenės padidinimo iki 120,000, niekaip nepavyksta susidoroti su perbėgančiomis iš Jugoslavijos ir Bulgarijos bandomis. Tų tarimų maištininkų prieš Graikijos

valdžią skaičius nuolat auga. Neseniai jų buvo tik apie 5.000. Dabar jau priskaitoma iki 12.000. Jie pamažu slenka į Solonikų uosto pusę. "Maištininkų" užimtoje Graikijos dalyje jau sudaryta komunistinė Graikijos vyriausybė. Iš visko matyt, kad Graikijoje įvykiai eis ta pačia vage, kaip prieš keleta metų Ispanijoje, kai bolševikai norėjo įsitvirtinti ant Biskajaus įlankos krantų. Tuomet Hitleris ir Mussolini parėmė Ispanijos falangistus ir bolševikai prakišo. Bet jeigu graikams nebus suteikta rimta karinė pagalba, tai vaizdas čia gali būti atvirkščias.

Žymiai pagyvėjo komunistų veikla taip pat Italijoje ir Prancūzijoje. Kremlius laiko tuos kraštus vartais bolševikų išsigalėjimui Europoje. Todėl jau seniai Maskva rūpinasi susidaryti tuose kraštuose stiprias komunistų kolumnas. Nors per rinkimus komunistai tegaua Italijoje ir Prancūzijoje nedaugiau trečdalis balsų, bet jie čia, kaip visur, gauna iš Maskvos smulkias veikimo instrukcijas ir nuolatinis "paragimus". Dėl to jie, palyginti su kitomis partijomis, yra veiklesni ir dažniau pasireiškia, siekdami vadovavimo visai krašto politikai. Prancūzijoje gyventojų didžiama taip pat pagaliau įsitikino, kad komunistai yra tik Maskvos agentai. Dėl to ten rado didelio pritarimo gen. De Gaulle ikurta "prancūzų sąjunga" kovai su bolševizmu. Per neseniai įvykusių savivaldybių rinkimus ta de Gaulle partija gavo beveik pusę visų balsų. Ir šiandien ta partija sudaro nugerkaulį visuomenės kovoje su bolševizmo užmačiomis. Dėl to savaime suprantama, kad bolševikai nekenčia de Gaulle ir jo šalininkų. Tik nesuprantama, kodėl antikomunistiniai JAV sluoksniai neįvertina to žmogaus pastangų ištraukti Prancūziją iš bolševizmo nasrų. Ir net tokie laikraščiai, kaip Daily News ironizuoja neseniai de Gaulle iškeltą sumanymą sudaryti Amerikos, Britanijos ir Prancūzijos sąjungą prieš Sovietų Rusiją. Ateis laikas, kad prie to pasiūlymo reikės grįžti. Bet amerikona! tuo ir pasižymi, kad jie viską vėlai pamato.

De Gaulle šalininkai greičiausiai laimės sekančius rinkimus į parlamentą. O tuomet Prancūzijoje nebus tos palaidos belos, kuri yra dabar. Tai nujuosdami komunistai siekia "atsilošti" prie dabartinio režimo. Jie atviraai provokuoja pilietinį karą, užpuldinėdami de Gaulle šalininkus, sumušdami jų veikėjus ir t. t.

Juda komunistai pagal įsakymą iš Maskvos ir Italijoje. Čia jie yra įsistiprinę unijose ir per jas spaudžia krašto vyriausybę, skelbdami streikus ir visaip sabotuodami valdžios įsakymus. Paskutinėmis dienomis įvyko streikai ir riaušės visoje eilėje Italijos miestų. Maskva lyg nori tuo parodyti, kokias ji turi jėgas demokratinių kraštų viduje. Šiuo metu, kai demokratijoje turi pasiryžti lemiamai kovai su viską erdančiu bolševizmu, to bolševizmo vedai lyg ir išpėja "supuvusi" kapitalistini pasauli, kad jokios kovos jis negelės pakelti, nes jo pamatai jau yra pagraužti penktosios bolševikų kolonos..

Bet demokratijų vedai paskutiniu laiku taip pat geriau pažino bolševizmo tikrąjį veidą. Užsimaskuoti jam daugiau nepavyksta. Dėlto Prancūzijoje Schumano vyriausybė griežėsi prieš Maskvos agentus reikiamų priemonių. O ir Londone bolševikams vargiai pavyks savo manievrus ką nors prigauti. Marshallio pareiškimas, kad jis vyks namon, jeigu artimiausiomis dienomis nepavyks susitarti, aiškiai rodo, kad Londono pasitarimų pauksmė bolševikams naujų laimėjimų nežėda.

MEDŽIAI IR ŽMONĖS

I.

Medžiai...

Kiek daug žalių medžių ir kokios lenktos jų šakos. Kokie glėžnučiai lapai, išsiuvinėti jautriciais gyslelėmis.

Ten, gale lauko, auga beržės. Vienas jis lenkstosi vėjams ir šiurpiai išsiskečia, kai su audromis eina perungtyniauti.

Tylu veseros vakarą ramus ir susimąstęs beržes. Išlenktos šakos, tartum susirūpinusios rankos, nuleistos žemyn ir nejudė nė vienas lapelis. Netoli beržo snūduriuoja maža pušelė. Kai pageltęs lapas užkrinta ant pušies šakos, ji nė nesuvirpa.

Pušelė žino, kad rytmetį ateis vėjas ir, kaip rūpestingas tėvas, nupūs pageltusią lapą.

+

Viduryje lauko tvirtomis šaknimis išsikabinęs į žemę ažuolas. Senas jis ir truputį pasviręs.

Tačiau ažuolas nevaiko nuo savo šakų paukščių, ir praskrendanti verne gali ramiai pasilsėti jo viršūnėje.

O kai užėina vėtros, kai pradeda purtyti visus medžius ir nešioti sudraskytus lapus, - ažuolas atstato krūtinę gantose stichijai ir deinuoja seną šventų miškų dainą.

+

Pagaliau pesensta beržės, išaugę ištekiningi pušis, o senas ažuolas griūva po amžiaus našta.

Kokie tyli medžio mirtis, ir kiek daug rinktės joje... Kaip jautriai apkabina pergriuvusią medį smilgės, kaip greitai vijokliai pradeda glamonėti sustingusią liemenį.....

O paskui ateina žmogus ir nusineša medį.

Ugnis praryja šakas, liemuo lentomis sutrupa, ir žmogaus rankos iš jų kerstą padaro.

Medis su žmogumi atgula giliai žemėje, o viršuje vėl dygsta, auga ir keroja medžiai.....

II.

Žmonės.....

Kiek daug žmonių ir kokie susirūpinę jų veidai, kokios mėlynos jų akys ir kokie švelni oda.

Ten keliauje pavargusi motina. Už rankos sūnelį veda. Ji neturi namų ir nežino, kur vekere galvą priglausti,
 O kai ateina vakaras, kai medžiai užsnūsta sutemų liūliuojami,
 motina buči prie kūdikio ir glosto jo šviesius plaukus.

+

Miesto gatve keliauja pavargęs vyras. Jo rankoje krepšelis su darbu irankiais ir duona.

Jis eina statyti namus, nes senieji keli metai kaip suardyti.
 Ne audra siautėjo, ne vėtros drąskėsi: atskrido sparnuotas žmogus, pakėlė beisų tūkšmą ir po namais palaidojo tėvą su dukrele.

Žmogus eina lyginti griuvėsių ir, gal būt, visai nenustebs, atredęs dvi kaukuoles.

+

Vėkerais jie uždsinuoja raudenčią dainą.

Tada nesudreba rožės krūmo lapai ir peukštė nebegieda.

Tie žmonės neturi nei namų nei gimtos žemės. Viską jie paliko -
 ir tėvus, ir vaikus, ir brolius, ir seseris, ir žmonas, ir vyrus.

Paliko mylinus žmones ir gimtąją žemę, nes norėjo gyventi ir savo mirtimi mirti.

Dėl to jų daina tokie liūdna, dėl to ir jų veidai tokie nusiminę

+

Ten neša paprastą karstą.

Užkas jį svetimoje žemėje ir pastatys kuklų beržo kryželį.

Eis pro šalį kiti žmonės, nusiims kepurę ir, jei turės laiko perskaitys:

- Mirė, neišvydęs gimtosios žemės!.....

+

Mano tėviškės laukuose sėdi susirūpinęs Rūpintojėlis.

Žmogus jį paderė iš medžio išpiaustė.

Rūpintojėlis sėdi susimąstęs, šalia beržas svyruoja, o pro šalį eina žmogus ir nusiima kepurę.

ŽMONES JUGOSLAVIJOS KALNUOSE IR LENKIJOS MIŠKUOSE

Prancūzų žurnalistui Jean Rozack pavyko sueiti į kontaktą su Lenkijos ir Jugoslavijos rezistencinio judėjimo žmonėmis, kuriuos jis vadina savo straipsnyje "Beviltiškieji"/Les desperades/ spausdintas savaitraštyje CARREFOUR, 1947 m. spalio 8 d. Šių žmonių likimas yra kietas ir sunkus. Jiems nėra kelio atgal. Čia pluoštelis ano prancūzų žurnalisto išpūdžių./Vert/

Jugoslavijos "četnikai" kovos ligi paskutinio

-Mes neturime kovotojų per daug, - kalbėjo 16 metų partizanė Nadja, kurią aš mačiau prie kulkosvydžio: - Mes negalime sau leisti liuksuso praretinti savo eiles.

Dabar aš atsidūriau, rašo toliau minėtas žurnalistas, regijone, kuris yra kontroliuojamas maršalo Tito dalinių. Ir šie žmonės, kurių tarpe aš dabar esu, yra naujosios Belgrado valdžios priešas nemeris 1. Jie visi turi tik tai vieną dievą - Michailovičių, tą, kurį serbų kaimiečiai pavadino "Ježumi" ir kuris prisiekė nešioti barzdą, kol nesugrįš karalius Petras ir neuždefysias Tito šalininkų už grotų.

Stovykla, į kurią aš patekau, buvo įrengta prie akmenuoto ir duobėto kelio. Patys "četnikai" gyvena labai primityviai. Stovyklos šefas, anksčiau buvęs generolas ir vienas iš Michailovičiaus artimųjų man kalbėjo - Mūsų kova yra šventa. Mes tikime, kad vieną dieną jugoslavų tauta sukils prieš apgaviką Tito. Mes kovojame beviltiškai, tačiau mes mieliau mirsime, negu vergausime.

Aš pažvelgiu į šituos vyrus ir moteris, mažytėnis grupėmis sugulusius ant žemės. Jų rūbų kilmė yra visiškai neaiški: jų marškiniai yra sudrįskę, o jų kelnės yra sulipdytos iš daugybės spalvotų lopinių. Jie visi, kaip ir Michailovičius, nešioja juodas barzdas ir yra prisiekę nesiskusti, kol Jugoslavija bus Tito rankose. Šis jų pažymys neleidžia jiems rodytis miestuose ir miesteliuose,

Mano dėmesį atkreipė moterys, kurios yra labai jaunos. Jos vilki tais pačiais drabužiais, tokiom pat skurdžiom kelnėm kaip ir vyrai. Vien tik plaukai, ilgi ir tankūs, skiria jas nuo kitų "četnikų".

Aš panorėjau aplankyti kitas sukilėlių stovyklas. Tarpininkaujant generolui, kuris vadinosi Konstantinas Simonovičius, aš galėjau netrukdomas susitikti su kitų stovyklų žmonėmis.

Savo kelionę aš pradėjau Kroatijoje ir atvykau netoli Zagrebo, esančio miestelio Štimovič, kuris yra Tito dalinių ziniuje, tačiau apylinkės kaimai yra grynai četnikų rankose.

Vėliau aš aplankiau stovyklas Serbijoje ir Bosnijoje. Visur vyrai ir moterys nešioja ant krūtinės, prie širdies Kristaus paveikslą, o krūtinės dešinėje Michailovičiaus, kaip kankinio.

Kiekvieną rytą, vos atsikėlus, pirmiausia gryname ore atkaikomos mišios, kurių metu pasklinda kalnuose gaudi barzdotų vyrų giesmė. Po to vyksta karinis apmokymas ir manevrai, tačiau be šaudmenų.

-Kaip matote, mes neturime per daug šaudmenų, kad galėtume juos tuščiai eikvoti, - paaiškino man vyrai.

-Tai iš kur gaunate ginklą? - paklausiau.

-Iš Tito kareivių.

Ir jie pradėjo juoktis. Tačiau šis juokas man buvo skaudus, nes jutau, koks šių sukilėlių gyvenimas yra tragiškas.

Četnikų skaičius nėra didelis - maždaug 75 iki 100 000. Kokiu būdu jie išmintai, šie žmonės, pasklidę po įvairius krašto kampus? Laimai, četnikai sa-

vo tarpe turi piemenų, kurie yra kalnuose su savo bandomis. Laikas nuo laiko užmusamas vienas kitas avinas ir iškepamas ant laužo.

Šioje kurčioje kovoje, apie kurią neduodama jokių komunikatų, yra tragiškų epizodų. Štai vienas iš tokių.

Jau daugiau kaip penkiolika dienų Tito policija laiko apsupus netoli Sarajevo 50 četnikų. Apie pasidavimą nėra jokios kalbos. Išbaigę saudmenis, vyrai susigrupavo į keturkampį, laukdami atakos, nesančios jiems mirtį. Tito kariai artejo. Tačiau juos pasitiko naujas siurprizas: į juos pasipylė liepsnų kurias sudarė ne kas kita, kaip benzino buteliai, kuriuos sukilėliai panaudojo kaip granatas. Kova buvo žiauri. Iš 50 apsuptųjų 49 buvo užmesti vietoje, o paskutinis turėjo patekti į nelaisvę. Tačiau, prieš pasiduodamas, jis japonų samurajaus pavyzdžiu išmeigė sau į vidurius peilį, traukdamas iš apacios į viršų.

Četnikai viską perša kraujo kaina. Kartais jie suorganizuoja priešpuolius. Jie užpuola vieną kitą miestelį, nuginkluoja vyriausybės dalinius, prisigrobia miltų, mėsos ir grūdų. Tada jie vėl pasitraukia į kalnus, kur jie laukia dienos, kada, jų įsitikinimu, įjos į Belgradą Jugoslavijos karaliaus Aleksandro sūnus.

A š m a č i a u d i s c i p l i n u o t u s N . S . Z . d a l i -
n i u s .

Aš norėjam patekti apylinkėn į pietus nuo Lenkijos, kur Karpatų kalnai šią šalį skiria nuo Čekoslovakijos. Netoliese į rytus, kitoje Gurzono linijos pusėje prasideda sovietinė Ukraina. Aš norėjau vietoje pamatyti "banderovicus arba bulbovcus", šias pusiau kariskas ukrainiečių organizacijas, terorizuojančias apylinkę, kurioje Varšuvos vyriausybės galia yra žemiau nulio. Šios "baltosios" bandos taip siaučia pasienyje, kad Slovakai visu pasieniu turėjo išstatyti sargybas. Kova vyksta šiam visam "kampe", kur kryžiuojasi trijų valstybių sienos. Vieni sako, kad tai antikomunistinės bandos, kiti man tvirtino, kad "bulbovcai" yra išskirtinai sovietų karininkų žinioje, ir kad lenkų kariuomenė ir policija prieš juos yra bejėgė. Dar kiti teigė, kad šie ukrainiečiai, pakliuvę į lenkų rankas, būdavę įvairiai traktuojami. Aš pats norėjau išitiškinti, kur yra tiesa.

Tačiau, man pareiškus savo sumanymą vienam N.S.Z. /lenkų antikomunistinė organizacija/ karininkui, jis man pasakė:

-Kvailyste. Gyvas jūs nesugrįšite atgal. Šie žmonės nėra patriotai, kurie kovotų už vieną idealą, kaip mes, bet paprasčiausi banditai. Jie užpuola lenkų miestelius, juos išplėšia ir degina. Kaimiečiai bėga į miestus, o dėl to šiandien yra sunaikinta apie 700 ūkių. Mokyklos, ligoninės - viskas sunaikinta. Tvirtinama, kad šių bandų vadai yra baltosios rusų "saugumo" policijos žinioje.

Bulbovcai vieno kaimo seniūnui pareiškė: "Mes reikalaujame iki tos ir tos dienos tiek ir tiek zlotų. Jei suma nebus laiku surinkta, tai rėmiantis mūsų "principu" kaimas bus sudegintas". Kiekvienas, kuris bandytų iš jūsų pusės mūsų veiklai priešintis, bus žiauriai nubaustas". Žinoda mas tokius faktus, aš nutariau pasilikti su slaptosios N.S.Z. armijos vyrais.

-Kurį rajoną norėtumėt aplankyti? - paklausė manęs vadovas. - Pagrindiniai mūsų partizanų daliniai yra Starogardo apylinkėje, 45 km. nuo Dancigo. Praeitais metais jie turėjo šį miestą užėmę, tačiau turėjo pasitraukti. Kiti pagrindiniai centrai yra išdėstyti: 1. Balstogės rajone, kur, nežiūrint vyriausybės dalinių pastangų, talkininkaujant net ir rusams, kurių siena yra netoli, mūsų žmonės atsilaike. Jie, jie pasirodo, išsklaido priešų pajėgas ir vėl pasitraukia į miško tankumą. 2. Mes turime užėmę stiprias pozicijas pietuose prie Liublino, kur Zamoseje išlaisvinome 900 politinių kalinių. Taip pat stiprios jėgos yra tarp Kielcų ir Krokuvos. Ten taip pat kovojama miškuose. Dau-
/nekelta į 51 pusl./

LIETUVOJE

Š i y m e t y d u o k l e s .

Rugpjūčio 23 d. "Tiesoje" paskelbtas "Lietuvos TSR Ministrų Tarybos" nutarimas, kiek grūdų šiemet Lietuvos ūkininkai turi atiduoti.

Biržų, Joniškio, Kėdainių, Kupiškio, Marijampolės, Prienų, Rokiškio, Šiaulių ir Panevėžio apskričių ūkininkai, turintieji žemės daugiau kaip 1 ha, turi duoti po 60 kg. grūdų nuo kiekvieno hektaro ariamos žemės /iskaitant daržus ir dirvonus/; ūkininkai turintieji nuo 10 iki 15 ha - po 75 kg, nuo 15 iki 20 ha - po 95 kg, nuo 20 iki 25 ha - po 120 kg, ir daugiau kaip 25 ha - po 160kg.

Alytaus, Vilkaviškio, Klaipėdos, Kaišiadorių, Kauno, Kretingos, Mažeikių, Pagėgių, Raseinių, Tauragės, Telšių, Ukmergės, Utenos, Šakių ir Šilutės apskričių ūkininkai turintieji nuo 1 iki 10 ha - po 45 kg nuo ha, 10 - 15 ha - po 60 kg, 15-20 ha - po 80kg, 20-25 ha - po 105 kg, daugiau kaip 25ha - po 140kg.

Vilniaus, Zarasų, Lazdijų, Švenčionių, Trakų ir Varėnos apskričių ūkininkai: 1-10 ha - po 35 kg, nuo ha, 10-15 ha - po 50kg, 15-20 ha - po 60 kg, 20-25 ha - po 80 kg, daugiau kaip 25 ha - po 110 kg.

Žemės ūkio kooperacijos draugijos po 40 kg. nuo kiekvieno viešai naudojamo ariamos žemės hektaro.

60% grūdų prievolės turi būti atiduota rugiais, kviečiais, žirniais, lešiukais arba pupelėmis.

Rugpjūčio mėnesyje turi būti atiduota 15% bendrojo prievolių dydžio, rugsėjo - 30%, spalio - 40%, lapkričio - 15%.

Neatidavusiems duoklių grasoma bausmėmis: "Individualiai valstiečių ūkiai ir žemės ūkio kooperacijos, neatlikę savo grūdų pristatymo prievolių šio nutarimo nustatytais kalendoriniais terminais, yra liaudies teismo baudžiami pinigine bauda, kurios dydis yra dukart didesnis už laiku nepristatytų grūdų vertę, apskaičiuojant turgaus kainą.

Nepareinamai nuo to, laiku neatliktą metinės grūdų pristatymo prievolės dalį išiesko negiūčo tvarka Paruošų Ministerijos organai.

Esant sunkinančioms aplinkybėms - suokalbis, vengimas atiduoti nepristatytą pagal prievolės, teismo sprendimą ir t. t. grūdų dalį - nusikalte asmenys traukiami baudžiamon atsakomyben pagal įstatymus! /"Žiburiai"/

D a r b i n i n k ū s ū l y g o s .

"Tiesa" Nr. 1216 talpina mechaniko S. Černyčiaus pareiškimą Vilniaus

priemiesčio darbininkų susirinkime, kur nusiskundžiama, kad darbininkų sveikatingumo apsauga kas kart eina blogyn:

"...-Kombinatas nemažas, darbininkų šimtai. O medicininės pagalbos nėra jokios visoje įmonėje. Susižeisti pirštą ar išidrėkti odą, nėra nei jodo, nei tvarsčio žaizdai aprišti. Tiesiog patikėti sunku, kad nė viename ceche/skyriuje/ nėra net vaistinėlių ar būtiniausių vaistų. Ligi šiol buvo bent medicinos sesuo. Jiniai suteikdavo pirmąją pagalbą. Dabar jos nėra. Kombinate po darbo nėra kur nusiprausti, apsirengti. Reikia pagalvoti apie prausyklą, dušą, drabužinę, apie pirtį. Miestelio pirtis jau seniai neveikia. Kur gi darbininkui nusuprausti? Tokiam kombinatui, kaip mūsų, ne-sunku ir savą pirtį iširengti. - Ir dar: kur dingsta muilo daavinys, skirtas mechanikams, šoferiams ir t. t... -"

V i s u r u ž k l i ū v a

"Oia, po šiuo laišku pasirašiusieji, rugpiūčio mėn. 16 d. 13 val. susirinkome Vilniaus "Valgio" tresto valgykloje Nr. 1/Gedimino - Totorių gatvių kampas/ papietauti. Susėdome prie stalo kits kito nepažindami, ir nepažįstamais būtime, gal būt, išsiskyre, jei pietūs būtų paduoti žmoniškai. Laukiame pietų pusvalandį, laukiame valandą. Bet jų padavėja neduoda. Prašome, kad kaip nors mus aptarnautų, sakome, kad turime skubių darbų, kad nėra laiko sėdėti istisas valandas. Bet iš mūsų pareiškimus niekas dėmesio nekreipia, tarytum ne žmonės, o pagaliai būtime. Tik dviem valandom ir 20 minučių praslinkus po mūsų prisėdimo prie stalo /t.y. 15 v. 30 min/mums buvo paduota pietūs.

Bet vienam iš mūsų trūko 500 gr. duonos.

Paprašėme padavėją Podris, kad duoną gražintų, bet ji atsisakė.

Tik po ilgų derybų pažadėjo duoną gražinti rytojaus dieną.

Tada paprašėme skundų knygos, bet buvo atsakyta, kad knyga kontrolinėje inspekcijoje. Paprašėme, kad valgyklos vedėja drg. Sokolova skundų knygą mums vis dėl to duotų. Iš knyga buvo pagaliau duota, bet ji pasirodė bė kontrolinių įstaigų parašų, be anspaudo. Nusiskundimas, iš tokią knygą įrašytas gali būt išplėstas ir nepasiekti adresato. Todėl nutarėme tokią spargalką nunešti į Prekybos darbuotojų profesinės sąjungos respublikinį komitetą, kad šis atitinkamai reaguotų ir sutvarkytų valgyklos Nr. 1 darbuotojus. Knyga iš mūsų buvo paimta, bet mūsų prašymas, kad kas nors iš komiteto nueitų su mumis į valgyklą padėti išsiaiškinti - nebuvo įvykdytas. Buvo atsakyta:

-Mes eisime pietauti ir ištirsime.

Bet su mumis drauge nėjo..."

Toki laišką "Tiesos" rugs. 19 d. nr. paskelbė Kauno Suaug. gimnazijos mokyt. V. Rutkauskas, LTSR ministrų tarybos darbuotojas G. Strausas ir Vilniaus miškų technikum mok. K. Ruseckas.

S t a t y b i n i ū m e d ž i a g ū g a m y b a .

"Kaune esančiam Statybinių medžiagų pramonės trestui Nr. 1. priklausio stambiausios respublikos plytinės, kaip "Palemonas", "Sargėnai". Bet užklauses tresto vadovus apie plytų gamybą gauni vieną ir tą patį atsakymą:

-Blūgai su plytomis...

Didelius uždavinius šių metų plytų gamybos planas stato stambiausiai Lietuvos "Palemono" plytinei. Šiems uždaviniams vykdyti ji turi visus reikalingus įrengimus ir žmones. Bet gamybės planas nuolat žlugdomas. Per die-

na Palemone turi būti pagaminama 64 000 plytų. Vos 35 000 vargais negalais iseina iš formų. Dar blogiau su čerpių gamyba, Vietoje 8 400 čerpių, pagaminama 2 200. Plytinės vadovai maža rūpinasi, nesisieloja dėl jiems pavesto darbo vykdymo.

Palemono plytinėje dirbama viena pamaina. Tai ir yra viena pagrindinių priežasčių, jog taip maža pagaminama plytų ir čerpių. Darbo jėgos yra pakankamai ir pilnai galima būtų dirbti dviem ar trimis pamainomis.

Antra priežastis – moliui vežti vagonėlių trūkumas. Molio sluoksniai atrasti, jis kasamas. Tačiau mašinos ir darbininkai ištisas valandas nesulaukdami molio stovi be darbo, nes nepakanka moliui vežti vežimėlių. Kada reikėjo remontuoti vagonėlius, kurių apgadintų plytinėj yra apie 80, plytinės direktorius Pišin ir vyr. inžinierius Petrenko lengvabūdiškai mostelėdavo ranka į darbininkų išpėjimus, kad reikalinga skubiai remontuoti vagonėlius:

–Et, gausime iš Vilniaus.

Bet nesulaukus iš kitur pažadėtų vagonėlių, imtasi remontuoti savus. Tačiau remontas vyksta labai lėtai. Plytų degimą gali sužlugdyti kuro stoka. nes Palemono plytinės durpyne vietoj 90 tonų kasdien iškasama tik 39 tonos.

Dideli sunkumai visose plytinėse yra ryšium su gipso stoka. Dėl Statybinių medžiagų pramonės ministerijos tiekimo – realizavimo valdybos kaltės ši svarbi čerpių gamyboje medžiaga negauta.

Jei ministerijos tiekimo – realizavimo valdybos snaudaliai būtų laiku prasikrapštę savo akis, gipsu visai lengvai galima būtų apsirūpinti.

Bet neturint čerpių formoms pagaminti gipso, jo vietoje galima pavaruoti specialius presus. Tokią presą Palemono plytinė turi. Tačiau čerpių gamybą vilkinama, gamybiniai planai nevykdomi.

–Nėra gipso, – Vėl skundžiasi plytinės vadovai.

Tuo tarpu nieko nedaroma, kad gautas būtų paleistas į darbą... Ne geresnė padėtis ir Sargėnų plytinėj. Vietoje 37 000 plytų per dieną čia pagaminama 25 000. Plytinė turi duoti kasdien po 5000 čerpių. Tačiau jau kelintas mėnuo čerpės negaminamos. Ir čia nėra gipso!

Gelgaudiškio plytinės direktorius Žemaitis dirba viską, tik ne jam pavestą darbą. Vietoje reikalingų pagaminti 19 000 plytų, tegaminama 11 000. Čia pasirodo kaltas ne direktorius, bet ... arklys, kurio direktorius Žemaitis niekur negauna moliui vežti.

Panašiai dirba ir kitos Statybinių medžiagų pramonės tresto Nr. 1 žiniūje esančios plytinės. Negana to, jog plytų ir čerpių pagaminama labai mažai, didelė jų dalis yra blogos kokybės.

Dėl šių plytinių blogo darbo pirmon eilėn kaltą Statybinių medžiagų pramonės tresto vadovai.

Eilėje atveju tresto darbuotojai vengia paremti plytinių darbą. Štai, prieš kurį laiką Sargėnų plytinėje buvo skubiai reikalingas molio presui diržas. Direktorius rašė trestui reikalavimus, prašė žodžiais, bet veltui.

–Neturime mes, neturi nei ministerija, – buvo atsakinėjama treste.

Tačiau Sargėnų plytinės direktorius ši diržą po ilgo vaikščiojimo į trestą, pareikalavus betarpiškai iš Statybinių medžiagų pramonės ministerijos – gavo.

/"Tiesa", VII. 12/

S k u n d ž i a s i r a š y t o j ų n e v e i k l u m u .

/Elta/Liepos 10 d. "Tiesa" skundžiasi lietuvių rašytojų neveiklumu ir literatūros medėjimu. "Tiesa" rašo: "Lietuvių tarybinėje literatūroje proza vis dar tebėra silpna vieta. Iki šiol nesukurtas nė vienas romanas, maža rimtesnių apysakų. Nors mūsų poezija yra gausesnė, joje dar trūksta gilaus idejiškumo, kovingumo, atskiruose veikaluose dar gerokai jaučiama buržuazi-

nės ideologijos įtaka. Mūsų kritiką nenuplėšė kaukių vakarietiško dekadentizmo, misticizmo ir klerikalizmo apaštalam, kaip Kossū-Aleksandriškis, Brazdžionis ir jų pasekėjai. Mokyklose vis dar nesūlaukiama tarybinio lietuvių literatūros vadovėlio. Lietuvių tarybiniai rašytojai žino savo pikčiausius priešus – buržuazinį nacionalizmą ir reakcinį klerikalizmą, bet tie priešai paliekami ramybėje, kritikos nedemaskuojami, netriuškinami.

Blogi reikalai su jaunaisiais rašytojais, su kuriais beveik joks sistematingas darbas nedirbamas. Krašte auga gausios jaunos jėgos, bet mūsų tarybinių Rašytojų S-ga jų nežino ir neveda. Todėl nenuostabu, kad dažnai jaunesiems į vadovus pasisauna reakciniai klerikalai, buržuaziniai nacionalistai, užsimaskavę mokyklose. Net universitetuose jaunieji rašytojai yra veikiami reakcinių įtakų. "Pergalės" žurnalas ir "Literatūros ir Meno" laikraštis, nors ir pagerino savo darbą, bet aštrios, principinės kritikos, meniškų apybraižų juose nėra. Rašytojų auklėjimas marksistine – leninine dvasia vyksta labai silpnai."

P a r t i z a n ų m e t o d a i

/Elta/ Š. m. kovo mėn. lietuvių partizanai su lenkų partizanais užpuolė Čipliškių /Seinų aps./ policijos būstinę ir valsčių. Užėmė palaikė apie 4 val., aukų neturėjo, pasiėmė kas reikalinga ir pasitraukė. Lenkų policistus partizanai surinko, atsivežė į polic. būstą, nuginklavo, paėmė drabužius ir paleido. Pusbrolis Vytautas pasakojo man, kad 1946 m. geg. birželio mėn. Lietuvos partizanus prie Kalniškių puolė sovietų NKVD ir istrebitelių daliniai. Toje vietoje buvo nemenkas partizanų dalinys, kurie narsiai gynėsi ir pasitraukė su mažais nuostoliais. Sovietai ten turėjo didelių nuostolių.

1946 m. pabaigoje Lietuvoje Sangrūdės ir Budviečio val. Lazdijų aps. apylinkėse slapstėsi nedidelis Liet. partizanų dalinys. Partizanų dalinio vadas buvo apsirengęs sovietų ltn. uniforma ir sužinojęs, kad sovietų kariuomenės ir istrebitelių dalinys atvažiuoja nuo Galinių km. jų gaudyti laukė su partizanais jų atvykstant. Sovietų kariuomenės ir istrebitelių dalinys atvyko rogemis. Tuo momentu liet. partizanų vadas/persirengęs rusų ltn. unif./ prisistatė sovietų atvykusio dalinio vadui, pareikšdamas, kad jis atvykęs iš Sangrūdės su istrebiteliais pagalbon ir liepė jam su daliniu važiuoti prieš, o jis /liet. partizanų vadas/ eis su daliniu iš kitos pusės. Kada pajudėjo sovietų dalinys, tada liet. part. vadas su savo vyrais atidengė ugnį ir sovietų dalinį sulikvidavo neturėdami savo nuostolių.

P a r t i z a n a i t e i s ė j ų r o l ė j e

Iš vieno ūkininko Panevėžio ap. buvo paimta 60 ha ir paskirstyta tarp naujakurių. Daugelis pastarųjų neturėjo nei sėklų žemei apsėti nei įrankių jai apdirbti. Buvęs savininkas pasiūlė apsėti ir apdirbti su naujaisiais žemės valdytojais susitaręs dėl derliaus pasidalinimo. Kai atėjo laikas nuvalyti laukus, vietiniai komunistai ėmė kurstyti naujakurius, kad "buožei" nieko neduotų. Kai kurie pasidavė kurstomi ir atsisakė nuo ankstyvesnio susitarimo. Atrodė, kad bolševikam pasisekė sukiršinti ir suardyti žmonių sugyvenimą suskaldant į kovojančias "klases". Apie nesusipratimą patyrė partizanai. Jie tuojuo sušaukė visų naujakurių susirinkimą ir paaiškino, kad susitarimo laužymas yra okupantų atneštas bolševikiškas metodas, bet Lietuvos įstatymų laikomas nusikaltimu. Naujakuriai visiškai paklausė, ir vėl ūkininkų vienybė sugrižo. /Elta/

U k i n i n k y k i l n o j i m a s .

/Elta/. Nors ūkininkas ilgiausiai ištveria su maistu, bet jau dabar yra ūkininkų, kurie badauja pilna šio žodžio prasme. Ukininką sugriauna ne tik nuolatinės pyliavos ir egzekucijos, bet ir kilnojimas. Atsitinka, kad bolševikai atvažiuoja pas ūkininką ir praneša, kad jis per šešias valandas privalo iš jo valdomo ūkio išsikelti į kitame valščiujė esamą tuščią ūkį. Pasiimti nieko neleidžiama. Į naują ūkį nusikėlęs ūkininkas ten dažniausiai nieko neranda, nes yra seniai apleistas iš jo pabėgusio, nužudyto ar iš-tremto ūkininko. Naujas nusikėlęs ten nė pavalgyti iš ko neturi. Jis turi ubagauti pas kitus.

V. U ž d a v i n y s i š t r e m t a s į S i b i r ą .

JAV lietuvių spauda praneša, kad žinomas laikraštininkas ir rašytojas V i n c a s ū ž d a v i n y s, antrą kartą užplūdus Lietuvą bolševikams gyvenęs Vilniuje ir tenai pasilikęs, 1945 m. spalio mėn. buvo išvežtas į Sibirą, V a r k u t o s apylinką, kur vienoje kasykloje dabar kasa anglis.

Z a r a s a u s e a t s t a t y t a t i k 18 n a m ų .

Iš sovietinės spaudos matyti, kad Zarasai labai nukentėjo nuo karo, bet lig šiol beveik niekas neatstatyta. "Tiesa" rugp. 19 d. apie Zarasus rašo:

"Karo metu Zarasai nuėjo ugnimi, liko tik slėnesnės vietos - pakraščiai. Visas miestas ant vieno plataus ir aukšto kalno. Aplink telkšo trys ežerai: jų pakrantėmis taip pat stovėjo namai - ne namai, bet vasarnamiai, puošniau negu bet kuriam kitam kurorte. Visur buvo likę tik peleny kupetėlės. Klaiku po karo buvo Zarasaose.

Dabar pats centras jau atstatytas. 18 naujų namų šviečia iš tolo. Čia įsikūrė įvairios įstaigos, kultūros centrai, kituose darbininkai ir tarnautojai gyvena."/"/ž"/

"P r a v d a" a p i e p i e n o ū k i j ą L i e t u v o j e .

"Pravda" vienam savo išanginių straipsnių /Nr. 235, 27.10.47/ nusi-skundžia dėl apsileidimų pieno bei sviesto prievolės išpildymo reikalui. Suminėjusi apie aštuoneta sov. respublikų ir autonominių sričių, kurios pagal planą atlikusios savo pareigą valstybei, duoda ištiesią eilę "atsilikusių" kraštų, jų tarpe ir Lietuvą. Be to, pažymima, kad "L i e t u v o j e d a l i s p i e n i n i ų t e d i r b a 2 - 3 d i e n a s p e r s a v a i t ę". Tuo tarpu Rostovo apygardoje "kaikurie grietinės nugriebimo punktai visai nustojo veikt".

L i e t u v i ų l i t e r a t ū r o s d e k a d a M a s k v o j .

"Literaturnaja Gazeta"/Nr. 51/pranešimu 1948 m. sausio mėn. Maskvoje įvyks lietuvių literatūros dekada, kurioje dalyvausią Lietuvos rašytojų delegacija - poetai, prozos rašytojai, kritikai ir šiaip literatūros žymesni darbuotojai. Jie padarysį pranešimus apie lietuvių literatūrą Maskvos rašytojams, fabriky ir įmonių klūbuose ir kitur.

Šia proga Maskvos leidyklos numato išleisti eilę lietuvių rašytojų kūrinių. "Sovietų rašytojas" numato išleisti leidinį "Lietuvos poetai" ir "Lietuvių novelės", o taip pat "A. Venclovos ir A. Kurgino eilėraščių kny-

gas. Valstybinė knygų leidykla ketino išleisti lietuvių klasikų J. Žemaitės ir I. Maironio rinktinius kūrinius. Taip pat numatoma atspausdinti šiais metais mirusio Petro Cvirkos kūrybos vienas tomas, ir šiandieninių lietuvių poetų eilėraščių rinkinys.

Dokumentalinė filmą apie sovietinę Lietuvą.

"Pravdos" Nr. 266 Elena Kononenkova rašo apie "trečiosios dokumentalinės filmos apie jaunų pabaltės respublikų gyvenimą", kurioje vaizduojamas tarybų Lietuvos gyvenimas, pasirodymą. Ši filmą buvo pagaminta Kauno kino kronikos studijoje. Panašaus turinio filmos pasirodė anksčiau apie "Sovietų Estiją" ir "Sovietų Latvija". Šios rūšies filmas išleidinėja dokumentalių filmų centrinė studija, bendradarbiaujant atitinkamoms respublikos ar sritys vietos kinų kronikos studijoms. "Sovietų Lietuvos" filmos bendradarbiai minimi scenarijus - J. Bačelis, režisierius - J. Poseskijs, operatoriai - A. Levitan, A. Šofran ir S. Skolnikov, muzikinei daliai vadovavo A. Rojzman, tekstas - L. Chmaro. Be įprastos panašaus turinio sovietinių filmų tendencijos, čia duodamas šioks toks bendras vaizdas apie dabartinės Lietuvos būklę, kurią čia trumpai suminėsiu.

Pirmiausia, žinoma, stengiamasi išniekinti ir tamsiausiomis spalvomis pavaizduoti Nepriklausomos Lietuvos laikotarpis. "Amžiais Lietuva buvo svetimųjų pavergta. Tai buvo vokiečiai. Jau iš senovės jie pirkliavo Lietuvą, teriojo lietuviškas žemes, trukdė tautos kultūrinį vystymąsi. Ar tai vėl lenkų ponai ir šlėchta. Jie slopino menkiausi lietuvių tautinio jausmo pasireiškimą, jie tyčiojosi iš lietuvių tautos. Lietuvių buržuazijos išstukintas, fašistinis diktatorius Smetona ir jo pakalikai padarė Lietuvą bejėgę prieš savo priešus."

Visa tai stengiamasi filmoje pavaizduoti. Filmos recenzentas, sekdamas Lietuvos vaizdus ekrane, prisimena stebėtiną lietuvių poetės Saliomėjos Neries eilėraščių:

"Mažas mano kraštas - kaip auksinis

Grūdelis kieto gintaro.

Jis žėri, aušrose pražysdamas,

Liejasi dainose, degdamas džiaugsmu" / versta laisvai /

Tačiau didžioji dalis filmos pašvęsta pavaizdavimui "Lietuvos atgimimui, naujo gyvenimo suklestėjimui jos kaimuose ir miestuose, jos pokarinio penkmečio plano vysdymui! Atskirai pavaizduojamas nelegalus komunistinis veikimas Nepriklausomoje Lietuvoje. Parodoma Lietuvos komunistų partijos sekretoriaus Antano Šniečkaus vadina. "policinė byla" skrajojanti lapeliai, pagrindžio laikraščiai, žymesniųjų kovotojų fotografijos. Toliau 1919 m. pirmoji sovietinė Lietuvos respublika", kuri buvo antantės ir kaizerinės Vokietijos interventų išslopinta! "Kalėjimus, dujų kameras, - štai ką statė Smetona."

Tolimesni vaizdai iš 1940 m. Lietuvos įvykių. "Lietuvių tauta paima savo likimą į savo rankas. Lietuvoje sovietinė valdžia. Lietuvos respublika priimta į didžiąją Sovietų Sąjungą! Šis momentas ypač ryškiai pavaizduotas. Prasidėjus "naujam erai", parodoma persikėlimai darbininkų iš lūšny į geresnes patalpas, nusavintos žemės sklypavimai, pirmųjų sovietinių tarybų posėdžiai ir pan.

Seka vaizdai iš tragiškų karo dienų. Pavaizduojama karo lauko įvykiai "išlaisvinant Lietuvą". Dega namai, verkia moterys ir vaikai. Klausinama "kasėjo Lietuvos išvaduoti - sovietų armija. Jos eilėse grūmėsi lietuviška divizija" visoms toms karo jėgoms vadovauja gen. Černiakovski. "Tai jis vadovavo kariuomenei Lietuvai išlaisvinti". Duodama vaizdai iš kovų už Vilnių,

kuri sovietų kariuomenė užėmė 1944 m. liepos 13 d.

Taip patkėjo "staliniška saulė" virš sovietinės Lietuvos. 86 000 biedniokų gauna žemės, gyvulius, gyvenamas patalpas. "Nebėra Lietuvoje dvarininkų". Mašinų, traktorių stotys teikia ūkininkams patarnavimus, kooperatyvai parūpina kreditus, seklas, trąšas.

Naujasis miesto gyvenimas taip pat nepamirštama pavaizduoti. Duodami vaizdai iš pasikeitimų Vilniaus, Kauno ir kitų miestų gyvenimo. Paradoma, kaip atstatinėjama "hitlerininkų vokiečių" sugriauti pastatai, atkurti jūros uostas Klaipėda, į kurią atplaukia įvairūs Baltijos jūros laivai. Vaizdai iš naujai statomo elektros motorų fabriko "Elfa", atkuriamos celiuliozės popierio fabriko, Petrašiūnų elektros stoties, naujai statomo mašinų fabriko "Žalgiris". Ir taip "gražinta gyvenimui virš 2 000 žmonių". "Apie tai ir svajoti negalėjo senoji Lietuva".

Toliau vaizdai iš mokyklų, Vilniaus universiteto gyvenimo. Pavaisduojama naujai įsteigtoji Mokslų Akademijs. Nepamirštama parodyti "žymesnieji" Lietuvos rašytojai, dailininkai, skulptoriai, dirigentai, artistai, gyvenimas Valstybinio Dailės Instituto. "Niekas šiandien nedrįsta mindžioti kojomis lietuvių tautinės kultūros. Atitiesė pečius lietuvių tauta. Prieš ją didelė ateitis ir šviesi dabartis. Visa tai dedasi deka sovietinei santvarkai Lietuvoje". Su tokiu patosu sužunka straipnio autorius. Filma baigiama skaidria, šventiška nuotaika. Laukuose gausingi darbai. Plovėjai, pagal seną lietuvių paprotį baigę piūtį, skambina dalgiu, kurio garsas sklinda po visą Lietuvą. Naujakurių Silvestro Matučio sodybon renkasi apylinkės kaimynai švęsti pabaigtųjų iškilmes. Ta proga pakeliamas tostas "už draugą Staliną, už savo naują gyvenimą, už savo laisvę". Choro garsais nuaidi jaunosios sovietinės socialistinės Lietuvos himnas.

Ž e m ė s ū k i o g a m y b o s r e z u l t a t a i .

Viename paskutiniųjų "Izvestijos" numerių /Nr. 231./ skelbiami žemės ūkio gamybos rezultatai Lietuvoje. Jie yra fragmentiniai ir neduoda bendro šių dienų ūkio vaizdo. Skelbiama, kaip paprastai tokiais atvejais, tik rekordiniai daviniai, pasiekti pavioniuose ūkiuose ir pavienių asmenų.

Straipnio pradžioje stengiamasi ir pavaizduoti esminis skirtumas tarp šių dienų sovietinės Lietuvos ir ankstyvesnės - "buržuazinės", "Mes laisvi sovietų piliečiai, dabar dirbame laisvoje sovietų žemėje. Dirbame ne dvarininkams ir buožėms, kaip tai buvo anksčiau buržuazinės santvarkos laikais ar vokištos okupacijos metais, bet sau - mūsų didžiosios sovietinės gerbūviui ir klestėjimui".

Dėka sovietinei vyriausybei, komunistų partijai, ir, žinoma, "didžiam mokytojui ir tėvui Stalinui" dabar visa žemė Lietuvoje perduota visiems laikams ir nemokamai naudotis į ramkas dirbančiųjų ūkininkų, buvusių vargdiečių, biedniokų bei vidutinių ūkininkų. "Už visas tas gėrybes, reikėdami nepaprastą padėką ir pagerbą sovietų vyriausybei", drauge pabrėžiama: "Mes amžinai atminsime tas aukas, kurios buvo padėtos didžiosios rusų tautos bei kitų broliškų sovietų Sąjungos tautų grumiantis už Lietuvos išlaisvinimą iš fašistų - vokiečių okupacijos. Bendra kova ir darbas visiems laikams sujungė amžinai draugystei lietuvių ir rusų tautas".

Dedant visas pastangas pasiekti galimai geresniam darbiui, Lietuva kaip jauna sovietų respublika, daug paramos susilaukė iš kitų kaimyninių respublikų. "Pavasari ir vasarą buvo sulaukta iš rytinių sąjungos sričių šimtai naujų traktorių laukų darbams, o taip pat už kelis milijonus rublių įvairių mašinų bei įrankių. Laukų derlingumui pakelti, kurie vokiečių okupacijos laikais buvo gerokai nusūsinti, sovietų vyriausybė atleido mūsų respublikai dešimtis tūkstančių tonų mineralinių trąšų biedniokams ir ūkininkams - nau-

jakuriams buvo suteikta, gautai žemei apšėti, žymūs kiekiai sėklos". Kaip iš minėtos citatos matyti, visi kiekiai ir vertės apibūdinama bendrais žodžiais, nenurodant jų konkrečiai.

Žinoma, kad karo audrai praūžus, Lietuvoje buvo įaučiamas didelis trūkumas traukiamosios jėgos. To pasėkoje dideli plotai liko dirvonuoti. Ukio eksploatavimui buvo įsteigta bendro naudojimo traktorių ir mašinų stotys. Kaip iš pranešimo matyti, stočių pagalba pasinaudoję daugiau kaip 60 000 ūkininkų bei naujakurių. Charakteringa, kad traktorių naudojimas stengiamasi pateisinti ne traukiamosios traukos stoka, bet jo pranašumu. "Kaip taisyklė ten, kur laukai buvo dirbami traktoriais, gauta aukštesnis derlius". O traktoriais naudojosi daugiausia naujai įkurti sovchozai ir kolchozai, kurie sovietiniam režimui yra privilegijuoti lyginant su pavieniais ūkiais.

Pranešime pažīmima, kad praėjusį pavasarį žemės ūkio darbai buvo praversti "gerčiau ir geriau organizuoti kaip praėjusiais metais". Išdalinant žemės fondą ir apdirbant dirvonavusius plotus, Lietuvos respublika 73 700 ha pervirsijo valstybinį sėjos planą. Lyginant su praėjusiais metais, "kviečių linų -ilguonėlių bei cukrinių runkelių pasėta 60 000 ha daugiau". Koks menkas tai progresas, palyginant su prieškarinių pasėlių plotu Lietuvoje, kuris tesudaro 2%.

Iš 1940-41 m. okupacijos žinome, kiek nepopuliarūs buvo propoguojami kolektyviniai ūkiai - kolchozai bei sovchozai. Perėjimui iš pavienio ūkininkavimo į kolektyvų praėjusį pavasarį pirmą kartą pasirodė kooperatiniai ūkiai, kurie apdirbami bendrai. Žinant kooperatyvų populiarumą Lietuvoje, dabartiniai krašto okupantai, matomai, stengiasi išnaudoti šią ekonomingą organizacijos formą savo tikslams pasiekti.

Šiuo metu krašte vykdomi kūlimo darbai. Iš jų paaiškėjo, kad "šiais metais gautas žymiai didesnis javų ir kity kultūrų derlius negu kad kada nors ligi šiol". Kaip pavyzdžiu nurodomi sakanti apskritys, apylinkės ir pavieniai ūkiai. Kėdainių apskrityje iš daugiau kaip 20 000 ha ploto gauta 80 pūdų ha, Joniškio apylinkėj pirmaujanti ūkiai iškulia 80-85 pūdus rugių ir kviečių iš ha., Marijampolės, Panevėžio, Raseinių ir Šiaurės apsk. yra pasiekę iki 100 pūdų iš ha.

Tenka pastebėti, kad vidutiniai paskutiniųjų metų derliai Nepriklausoje Lietuvoje sudarydavo: kviečių 25 centr., rugių 22-22 centr. iš ha. Tai gi išskyrimas derlingiausių plotų ar intensyviausių ūkių neparodo bendro šių dienų mūsų krašto "stachanovietiškos" pažangos. Kaip pavyzdžiai pranešime nurodomi Panevėžio apskr. Troškūnų valsč. gauti 100 pūdų rugių iš ha. arba Kėdainių apskr. Dotnuvos valsč. Romėnų apylinkėj gauta 110 pūdų grūdų iš ha / pasėlių plotas 150 ha/. Kaip varžybų dalyviai Podotnuvos apylinkėj pasiekė 108 pūdus iš ha/ bendras pasėlių plotas 160 ha/. Pabrėžiama, kad "tokių apylinkių nereta kiekvienoje apskrityje Sov. Lietuvoje". Ypatingas dėmesys už aukšto stalinieško derliaus išauginimą atkreipiamas į sovchozus. Vienas tokių "žemių" sovchozas rugių ir kviečių derliaus išauginęs po 110 pūdų iš ha. Kaip ypač pasižymėjęs sovchozo aukštų derlių pasiekime minimas tūlas Pranas Žmejauskas, išauginęs rugių 10 ha plote po 156 pūdus iš ha, kviečių po 125 iš ha irgi 10 ha plote, o miežių derlius net pasiekęs 187 pūdų iš ha. Kad tai yra paprasti propogandos triukai rodo tas faktas, kad rugių derlius pasiektas žymiai aukštesnis už kviečių derlių/ 25 centr. 22 centr. 1934 - 37 m. vidurkis/...

Kaipo pavykęs pirmas bandymas kooperatyvinių žemės ūkių apdirbamu bendrai, minimas Pasvitinio ūkis, kuris apėmęs visus apylinkės pavienius ūkius. Taip pat geros sėkmės susilaukęs ir Dotnuvos, Vižūnio, Miroslovo ir kiti kooperatyviniai ūkiai, pasiekę "šimtapūdžių" derlių. Kreipiantis į drg. Staliną straipsnyje pasižadama deti visas pastangas išplėsti Lietuvoje kooperatyvinių ūkių apdirbimo formą, kaip "tikrai išbandytą kelią, vedantį į ūkių pakėlimą ir į Sov. Lietuvos dirbančiųjų ūkininkų gerbuvį"...

TREMTUJŲ

VOKIETIJA

Tremtinius gązdina naujas screeningas. Šiuo metu Vokietijoje reiškiamas labai didelio susirūpinimo naujam PC IRO paskelbtam screeningui. Bijomasi, kad šio screeningo tikslas nesiskiria nuo UNRRAos screeningų tikslų, juo labiau, kad screeningų autoriai iš įvairių savo klaidų jau yra pasimokę ir šis screeningas dar rafinuočiau pravedamas. Tikrinamieji gauna anketas su 21 grynai politiniu klausimu jose. Kad vėl nepesikertotų juokingas šeimų išskyrimas, anketas užpildo šeimos galva ir už visus atsakymus į jose esančius klausimus yra atsakingas. IRO instrukcija ir pats screeningo pravedimo būdas atrodo labai nekalti, bet anketos turinys pats už save kalba. Pati PC IRO ištaiga šį screeningą nuskoko taip: "Visi vakarinėse zonose stovyklose gyvenantieji išvietintieji, kurie yra IRO aprūpinami, tuojau bus naujai suregistruoti, kad susiderius veizdą apie DP medžiaginių stovių ir kad surinkus statistinius duomenis, kurie reikalingi išvietintųjų ir pabėgėlių problemai spręsti.

Naujame registracijos formulierereikalaujameji nurodyti duomenys esą reikalingi kraštams, kurie interesuojasi išvietintųjų įkurdinimu.

Jei pagal naują formulierą atrodo, kad registruojamasis DP yra reikalingas tolimesnės IRO globos, tai specialūs IRO veldininkai su kiekvienu pavieniū DP, eventualiai su šeimos galva, aptars jo planus, liečiančius repatriaciją arba įkurdinimą.

Jei iš apklausimo paaiškėtų, kad kuris nors išvietintasis netenka IRO aprūpinimo ir, jei tai pakartotinai patikrinus pasitvirtina, tai atatinamos srities gerbūvio kerininkas rūpinsis tokių DP perkelti į vokiečių ūki. Skundams tirti busianti sudaryta speciali instancija."

Kad tokių netenkenčių IRO aprūpinimo DP bus nemaža aiškėja iš Gr. Hesopės stovykloje pravedto screeningo, kur iš 970 gyventojų išscreeninguote 229, taigi 30%.

Nepatvirtintos žinios šneka, kad kariuomenės vedovybė sustabdžiusi bepradedamą IRO screeningą išvietintųjų stovyklose. Jei tos žinios pasitvirtintų, pasibaigtų pagaliau tremtiniams nervų tempymas.

Dėmesio vertas IRO aplinkkraštis. Kad ir PC IRO neatelsta nuo savo pirmtakės UNRRAos tikslų, aiškiai parodo žemiau dedamas vienas tos ištaigos aplinkraščių, kuriam komentarų nereikia.

1947 m. spalio 8 d.

Sveikatos Skyriaus aplinkraštis Nr. 7
Liečia: repatriaciją.

1. Visi vykdomi ir siūlysimi planai tremtiniams /DP/ įkurdinti turi pagrindinę sąlygą: kurdinamų tremtinių gera sveikata. Neišvengiamas, kad dėl to invalidų procentas zonoje liekenčių tremtinių tarpe ilgainiui padidės.

2. Repatriavimas tebėra geriausias sprendimas didžiausiai tremtinių daliai. Tai ypatingai tinka senesnio amžiaus žmonėms, paliegiams ar invalidams.

Deug sergančių tremtinių galėtų būti mūsų klinikų ir ligoninių simpatiška elgsena paveikta dar kartą pagalvoti apie grįžimą į savo tėvyną. Ligonys turėtų įsisąmoninti, kad jie negalės pakelti tų sunkumų, netikrumo ir vargo naujoje svėtimoje šalyje. Jie turėtų suprasti, kad jų kilmės kraštai juos geriau gali globoti ir socialiniu atžvilgiu aprūpinti, negu bet kuri stovykla Vokietijoje.

3./a/ Area medicinos pareigūnai turėtų veikti glaudžiam ryšyje su savo Area repatriacijos pareigūnu ir per šį megsti santykius su įvairiais tautiniais ryšininkais.

/B/ Visos ligoninės ir kliniko turėtų tapti vieta, kur turėtų būti žymiai išplėsta propaganda repatriacine literatūra ir plakatais.

/c/ Tautiniai ryšininkai turėtų būti skatinami reguliariai lankyti visas ligonines. Tokie pareigūnai turėtų būti lenkų ištaigų vadovų tinkeimai priimami. Tokių lenkų vizitai turėtų būti rūpestingai suplanuoti.

/d/ Reiktų imtis priemonių, kad pacientai būtų reguliariai aprūpinami jų tėvynės žurnalais, laikraščiais ir literatūra. Ligoninėse esantys ligonis, ypatingai sergąs chroniška liga, gali norėti daugiau, nei paprastai palaikyti ryšius su savo giminėmis bei draugais, esančiais gimtajame krašte. Reiktų patikrinti visokeriopą pagalbą bei patarvimą tokiems susižinojimui užmegsti.

4. Medicinos tarnybos, panaudodamos pažymėtas bei kitas priemones, priklausančias nuo tremtinių tautybės ar jų sirgdimio vietos sąlygų, galėtų daug prisidėti prie repatriacijos paskatinimo.

pas. L. Findlay M.D. Ch. B.

Chief Medical Officer

Dr. IRO U.S. Zone "

Taigi IRO savo aprūpinimo politiko padarys didesnę tremtinių dali, chroniškais ligoniais, o iš ligonių ir klinikų jau nebus taip sunku sveikatos ir vilties netekusius tremtinius grąžinti į jų kilmės kraštus.

S l a p t a s o v i e t ų i n s t r u k c i j a . Vienas sovietų ryšio karininkas, iš savo tarnybos ir Sov. Sąjungos priklausomybės pabėgęs, pranešė apie instrukcijas agentams tarp DP. Jis pateikė apytikriai vienos slaptos instrukcijos turinį, kuri buvo išsiuntinėta pareigūnams agentams sovietinėje Vokietijos okupuojamoje zonoje. Ji maždaug šiaip skamba:

Atrodo, kad sovietų piliečių repatriavime, vakarinių zonų vadovybių sąmoningai yra vis viškinama ir niekad nebus išspręsta mūsų nuda. Dėl to būtina sustiprinti operacinių veikimų emigrantų užnugary ir visa mobilizuoti senajai ir naujajai emigracijai demoralizuoti, ypatingai britų zonoje. Tam tikslui reikia panaudoti mūsų tarnybų jau turimus su liaudies priešais ryšius, kurie buvo rinėti ankstyvesnėje instrukcijoje. Bet kurie kaina bendradarbius reikia įtraukti mūsų bendraminčius vokiečių komunistus, rusų kilmės vokiečius, Lenkijos bei Baltijos vokiečius, taip pat spekuliantus - pereinančius per sieną. Dar syki kategoriškai pabrėžiama, kad kiekvieno agento šeima turi būti mūsų zonos geografinėje teritorijoje. Pagrindiniai darbo principai yra šie:

1. Palaikyti ir visais būdais kurstyti religinę ir materialinę nesantaiką tarp pabėgusių mūsų buv. piliečių. Tai ką esare pasiekę mūsų jokia būdu nepatenkina. Būtina paštrinti santykius tarp "Rytų" ir "Vekarų", tarp jaunųjų ir senųjų ir t.t. Kad pabėgėliai pradėtų pasitarneuti mūsų užsienio politikos reikelaus, reikia dar labiau sukurstyti antagonizma tarp pabėgėlių po-

litinių grupių, stengtis paeštrinti jų santykius jų pačių spaudoj, gyvenime ir veikime. Jų prieš mus vedamą kovą reikia paversti kova tarp jų pačių, stengtis į ją įtraukti mases; nepaisant sunkumų ir rizikos būtina paraližuoti emigrantų kultūrinį veikimą. Tam reikalui į meno kūrybą įtraukti nepajėgius, negabius žmones, kad jie tuščiai eikvotų popierių; emigrantų spaudą užversti mums nekenksmingais rašiniais, tuo pat laiku rasti žaibolaidį antikomunistinei veiklai sukurstant atrią kovą tarp "talentingųjų" ir "nepajėgiųjų".

2. Būtina organizuoti didžiulius skedalus, kad svetinėšaliai išitiktų, jog dabartiniai emigrantų kultūriniai laimėjimai lygūs nuliui. Tuo atžvilgiu vyriausios vadovybės duotieji nurodymai dar toli gražu neišpildyti.

3. Pažymi religinės nesantaikės padidininio svarbūmą. Antra vertus, labai gera būtų juodinti emigrantus Kanados, Brazilijos ir Argentinos darbininkų skyse, kur juos norima išileisti. Kites nemažiau svarbus punktas yra emigrantų ūkinė padėtis. Privaloma skatinti nusikaltimus stovyklose, reikia ten organizuoti savo tinklą, stengtis stovyklas paimti visiškai savo žinion. Mūsų agentai turi pasidaryti sandėlių buhalteriai, komendantai, bei kiti atsekingi pareigūnai. Panaudojant mūsų vokiečių draugus, reikia aprūpinti tuos žmones pinigais, drabužiais, svaigiaisis gėrimais. Visom priemonėm reikia kurstyti nepasitikėjiną tarp vadovybės ir kitų stovyklos gyventojų, išnaudojant stovyklos vadovybės ir policijos neteislingumą, reikia nurušti nuotaiką tinkamiem asmenim ir pramušti kelią į vadovybę mulkiems, kuriuos galima būtų panaudoti mūsų tikslam. Privalu sukurti nerimo ir nevilties padėtį.

Dokumento pabaigoj Aukšč. vadovybės viršininkas pridėda paliepinus, liečiančius pabėgėlių politinių grupių leidinius Vokietijoje, Italijoje, Prancūzijoje ir kitur:

1. Daryti visa, kad emigrantų vedama tuose leidiniuose kova pavirstų tautinė tikra to žodžio prasme - kad būtų kurstoma neapykanta tarp rusų ir ukrainiečių, ukrainiečių ir lenkų ir t.t.

2. Kompromituoti emigracijos laikraščius ir žurnalus; tai darant turėti galvoj, kad kiekvienas prievarta tėvynėn grąžintas emigrantas bus mums ypatingai vertingas ne tik teismo reikalams ar atstatymo darbams, bet ir turint prieš akis, kad tai mums bus itin vertinga mūsų būsimoj kovojoj su vėkariu imperializmu.

Reikia atsidėjus pagalvoti, ar mes kartais savo nekaltais veiksmais kokių nors tos instrukcijos punktų nevykdome, o tai būtų ypatingai baisu.

UNRRA yra perdavusi Sovietų Sąjungai DP sąrašus. Tarptautinės pabėgėlių organizacijos paruošimoji komisija svarstė tarptautinio paieškojimų biuro įsteigimą. Iki šiol analoginė įstaiga veikė Arolsene ir buvo UNRRACs žinioje. Tos įstaigos dalyvis buvo ir SSSR. UNRRAI nustojus veikti, tą įstaigą perėmė IRO savo žinion. Kadangi Sovietų S-ga IRO organizacijoje nedalyvauja, tai tuo pačiu ir jos dalyvavimas paieškojimų įstaigoj atkrito. Rusija pareiškė protestą, kad paieškojimo įstaiga be jos sutikimo buvo perduota IRO. IRO į šį protestą nekrepė dėmesio. Tarptautinė pabėgėlių organizacija nori tos įstaigos veikimą išplėsti ir jos būstinę perkelti į Lūdwigsburgą. Į paieškojimų įstaigos bendradarbių skaičių numatoma įtraukti įveirčių tautybių DP žmonių. Galutinai tas reikalas bus sutvarkytas 1948 m. sausio mėn. Patirta, kad Sovietų Sąjunga yra gavusi iš UNRRA visus duomenis apie visus tremtinius gaunančius globą, todėl tremtinių bairė suteikti apie save žinių nėra nepagrįsta. /"Žiburiai" Nr.49/

4.000 afidavitų. Iki šio laiko vien amerikiečių zonoje yra suregistruota apie 4.000 afidavitų, su kuriais betgi žmonės negali iškelti. IRO nusprendė daryti žygių, kad turintieji afidavitus greičiau būtų išvežti ir tuo būdu būtų sumažintas globotinių asmenų skaičius.

IRO r em s i r n e s t o v y k l o s e g y v e n e n ė i ų DP į k u r d i n i m ą . AP iš Frankfurto praneša, kad IRO yra paskelbusi, jog ji apmokės išikūrimo išlaidas ne tik stovyklose gyvenančių DP, bet ir tų DP, kurie gyvena ne DP stovyklose. Apie 150.000 DP gyvena iš vokiečių ūkio amerikiečių zonoje bus paliesti šio naujo patvarkymo.

I r v o k i e č i a i n o r i s k r y n i n g u o t i . Po pasitarimų su amerikiečių zonos PC IRO direktoriais, Paul Edwards pareiškė, kad visi tvirtinimai, kuriuos padarė Bavarijos valstybės rasiškai, religiška ir politiškai nukentėjusiems komisaras, yra tiesiog "ižeidžianti".

Viename laiške, rašytam Bavarijos maitinimo min. dr. Josef Baumgartner, jis reikalavęs, kad vokiečių inspektoriam būtų pasiūsti į stovyklas ir nustatytų, kuriuos asmenis galėtų DP skaityti, nes jis manęs, kad daug asmenų neteisėtai naudojami DP teisėmis ir gauna specialų devinių iš vokiečių maisto atsargų. Edwards pareiškė, kad jis iš vokiečių to nelaukęs ir nurodė, kad jų pareikalavimas leidžias supresti, kad ir maistą paimenčių įgaliotų PC IRO tarnautojų parašai "esą nepakankami".

Jei šie dr. Auerbecho pareiškiniai yra tiksliai perduoti, pasakė Edwards, tai šis ižeidžiantis tvirtinimas ir pasiūlymas pasiūsti vokiečių inspektorius į stovyklas yra negirdėtas šmeižtas. Šiuo metu PC IRO už didelius maisto produktų kiekius moka gryvais. Dėl jo teigimo, kad nepakankami pažymėjimai esą PC IRO tarnautojams, paimantiems maistą, pabrėžė, kad kiekvienas tarnautojas už pareikalavimą didesnio maisto kiekio yra baudžiamas kalėjimu.

Tvirtinimo, kad daug asmenų esą "maskuoti" DP stovyklose, mes negalime priimti ir mes prikygtinai reikalausime pono Auerbecho patiekti savo kaltinimų įrodymus. Organizacija daro viską, kas yra galima, kad aprūpinimą gautų tik teisę turintieji, ir šiuo metu rengiamos naujos taisyklės visai amerikiečių zonai.

III - s i s l i e t u v i ų s t u d e n t ų m e t i n i s s u v a ž i a v i m a s . Lapkr. 21-22 dienomis Augsburg-Hochfeld lietuvių stovyklose įvyko III-sis Vakarų Europos universitetuose studijuojančių lietuvių studentų metinis suvažiavimas. Dalyvavo 85 vakarinėse zonos studijuojančiųjų lietuvių atstovai, profesūros, BALFO, LRK ir lietuvių vadovaujančių ir vykdomųjų veiksmų įgaliotiniai bei spaudos atstovai. Suvažiavimą atidarė Stud. Atstovybės pir. P. Jurkštas. Išrinkus darbo prezidiumą ir reikalingas komisijas buvo priimta turiningą darbotvarkę, kurioje numatyta aptarti visus studentiją liečiančius klausimus.

Iš centrinės studentų atstovybės pranešimo paaiškėjo, kad šiuo metu Vakarų Vokietijos universitetuose studijuoja 1847 studentė. Iš jų 202 yra jau išgiję įvairių šakų daktaro laipsnius, didelis nuostitis yra jau studijas baigusieji ir laiko baigiamuosius egzaminus. Konstatuota ryškus studijuojančių sumažėjimas. Priežastys - sunkios maitinimosi sąlygos ir emigracija.

Po pranešimų suvažiavimas sulaukė ištisos eilės sveikinimų. Iš prof. Ivinskio pranešimo "Studentų šalpa" paaiškėjo, kad iki šiol studentų šalpos reikalams yra išleista 7.580.000 RM, kas sudaro 25% visų trektinių šalpos išlaidų. Ateityje numatoma padaryti griežtą šelpiamųjų atranką ir šelpti tik darbščius ir pežangius studentus, nežiūrint, kokius mokslus jie studijuoja. Bendrai šelpimą numatoma organizuoti per Amerikos lietuvių šeimas maisto produktų siuntinių siuntimu studentams.

Dr. Jasaičio paskaitoje "Emigracijos perspektyvos" buvo pažymėta, kad studentija mažiausiai iš visos trektinių rasės yra susidomėjusi emigracija, buvo palinkėta ši nusistatytą išlaikyti ir toliau. Vyk. Tarybos atstovas p. Navickas padarė pranešimą apie mūsų trekties vyr. vadovybės pežiūras į studentiją ir išklauė jos pageidavimus.

Sekė referatai, kuriuos skaitė adv. Minkūnas, stud. P. Jurkštas ir stud. Pitkunigis. Paskaitos ir referatai buvo išklaustyti su susidomėjimu.

Į centro vadovybę su būstine Tuebingene buvo išrinkti: Jurkštas, Rencovas, Jasaitis, Gediminskas, Laurineitis, Bortkevičiūtė ir Gabriūnaitė.

Suvažiavimas priėmė eilę rezoliucijų ir pasveikinimą.

K o r p N e o L i t h u a n i a 25 m e t a i . Š.m. lapkr. 11 d. suėjo 25 metai nuo Lietuvių Studentų Tautininkų Korporacijos įsteigimo. Ši korporacija, gimusi su šūkiu P r o P a t r i a ir su pagrindiniu įstatymu - Salus Patriae - suprana lex /tėvynės gerovė aukščiausias įstatymas/, nepriklausomybės laikais išgyveno savo žydėjimo laikotarpį, dabar gi yra išsklaidyta. Iš garbės narių yra gyvas tik Lietuvos ministras Balutis Londone. Visi kiti yra mirę. Apie jaunųjų neo-lithuanų veiklą dabar taip pat nieko nesigirdi.

S p o r t o d a r b u o t o j ų s u v a ž i a v i m a s . Š.m. lapkr. 28-29 d.d. Augsburg-Hochfeld įvyko vakarinėse Vokietijos zonose esančių kun. kultūros mokytojų, sporto klubų atstovų ir sporto darbuotojų suvažiavimas. Šios rūšies suvažiavimas yra pats pirmasis tremtyje. Tokio suvažiavimo reikalingumas ilgą laiką buvo keliamas lietuviškoje tremties spaudoje ir dabar, įvykus tam suvažiavimui, reiškiamas apgailėstavimas, kad daug kūno kultūros darbuotojų jo reikšmės nesuprato ir į jį neatvyko.

Šiaip suvažiavimas praėjo gražioje sportiškoje dvasioje. Buvo aptarta įvairūs fizinių auklėjimą ir sportą liečią klausimai ir išrinktas vyr. komitetas. Į komitetą įeina: Z. Puzinauskas, Vengianskas, Vekselis, Adamkavičius ir Osteika. Išrinktasis komitetas čia pat pasiskirstė pareigomis ir turėjo pirmąjį posėdį. Nutarta posėdžius šaukti kas dvi savaitės. Teigi, ir sportininkai susiorganizavo.

ŠVEICARIJA.

Z u e r i c h e i k u r t a l i e t u v i š k a s k a i t y k l a . P. Garbačiauskienės pastangomis Zuericho stoties bufeto patalpose įkurta mažą lietuvių kolonijos skaitykla, kurion sunešami privačiai gauti lietuviški laikraščiai paskaityti kitiems. Nors viena vieta atsirado Šveicarijoje, kurion lietuviai pabėgėliai gali susirinkti pasiskaityti spaudos ir aptarti savo reikalus.

R a g i n a l i e t u v i u s i š v y k t i . Privačiai internuotiems lietuviams pabėgėliams išduodant ir pratęsiant darbo leidimus, policijos departamentas visuomet išpėja, kad leidimas duodamas laikinai ir kad kiekvienas ieškotų progos išvykti iš krašto. Gi kaimuose gyvenantiems sudaromos tokios sąlygos, kurios kiekvieną verčia pasirūpinti kaip galime greičiau iš Šveicarijos išvykti, todėl lietuvių tarpe jaučiamas tam tikras nervingumas.

M ū s ų v y r a i š v e i c e r ų s p a u d o j . Šveicarų spaude paskutiniu leiku labai dažnai tarpina straipsnius apie Lietuvą ir Baltijos valstybes. "Tribune de Genève" idėjo gen. Jono Černiaus nuotrauką, kurioje jis nufotografuotas bedirbas žemdirbio darbą pas Anglijos ūkininką su užrašu: "Generolas Jonas Černius, buvęs Lietuvos ministeris pirmininkas, o šiandien paprastas darbininkas vienoje Anglijos fermoje."

Mūsų žymus pianistas Andrius Kuprevičius pakeliui į Argentiną buvo sustojęs Šveicarijoje ir Zuericho visuomenei davė fortepiono koncertą, apie kurį gen šiltaiis žodžiais atsiliepė šveicarų laikraštis "Die Tat".

Leikraštis tarp kitko rašo: "Lietuvis Andrius Kuprevičius, vykdamas į Pietų Ameriką, buvo sustojęs Zueriche ir davė fortepiono koncertą. Koncerto pasiklausyti susirinko beveik pilnutėlė Kammermusik salė klausytojų. Koncertantas turėjo puikų pasisėkimą. 27-rių metų pianistas paskambino Ravel, Debussy, Chopeną, tuo įrodydamas nepaprestus savo gabumus. Jau iš pirmųjų tonų jautėsi stiprūs muzikiniai ir virtuoziški gabumai tiek vidutinėse tiek aukštesiose gaidose. Kuprevičius kūrinis išpildo simpatiška ir natūraliai, todėl gaunasi stebėtina realus įspūdis."

ANGLIJA.

D. B. Lietuvių Sąjungos Pirmininkas V. S. O. T. I. N. A. S. suvažiavimas. Š.m. lapkr. mėn. 22 d. tautinėmis vėliavomis bei Lietuvos emblemomis išpuoštoje Great Gumberland salėje, Londone, susirinko iš viso krašto Didž. Britanijos Lietuvių S-gos skyrių atstovai pirmam suvažiavimui. Suvažiavimą pasveikinti atvyko Lietuvos ministeris Londone p. Balutis ir pasakė turiningą kalbą, kuri buvo palydėta ilgomis ovacijomis. Toliau suvažiavimą sveikino kun. Gutauskas Škotijos lietuvių organizacijų ir "Išėivių Draugo" verdu. Prancūzijoje gyvenančių lietuvių verdu sveikino P. Žilinskas. Londono Lietuvių Tarybos ir kitų organizacijų verdu pasveikino p. Bulaitis.

Sąjungos pirmininkas p. Varkala trumpai, bet ryškiais bruožais apibrėžė S-gos steigimosi etapą ir ligšiolinę veiklą. Jis pasakė, kad šiandien S-ga turi jau 46 skyrius su 1.840 narių. Daugumoje - tai naujai atvykę Didž. Britanijon taip vadinami Europos sevanoriai darbininkai, bet netrūksta narių eilėse ir senosios emigracijos atstovų. S-gos išd. p. Deumentas labai aiškiai išdėstė S-gos materialinę padėtį ir referavo biudžetą naujiems metams. "Britanijos Lietuvis" redakcinės kolegijos vardu kalbėjo p. Bajorinas, nurodėdamas sunkumus, kurie ligi šiol neleido išleisti tokio lietuviško laikraščio, kokio visi pageidautų. Po valdybos pranešimo sekė labai gyvos diskusijos, užsitęsusios ligi vakaro.

Vakare visi suvažiavimo dalyviai ir svečiai buvo pakviesti į Londono pirmojo skyriaus suvažiavimą pobūvi, kuris įvyko gražioje "Monikos" saleje.

Sekančią dieną iš pat ryto suvažiavimo išrinktos komisijos susirinko posėdžiams ir turėjo darbo ligi 11-tos val. ligi reikėjo vykti į Londono lietuvių bažnyčią pamaldoms, kurias laikė kun. Gutauskas, o dieną pritaikintą pamokslą pasakė kun. Kuzmickis.

Lapkr. 23 d. posėdis prasidėjo ovacijomis buv. Lietuvos min. pirm. gen Černiui, atvykusiam pasveikinti suvažiavimo Lietuvos Kariuomenės šventės proga.

Po kalbų, grįžus suvažiavimui prie darbo, pirmoje eilėje įstatų komisijos buvo pasiūlytos kelios patalsos S-gos įstatuose. Suvažiavimas įstatų pakeitimą priėmė. Taip pat suvažiavimas priėmė visą eilę sveikintųjų bei rezoliucijų.

Naujon S-gos C. Valdybon išrinkti: p. Varkala, p. Bulaitis, p. Kaulėnas, kun. Sakevičius ir p. Bajorinas.

Lietuvių organizacijoms bei spaudai remti suvažiavimas nutarė nuo 1948 m. sausio mėn. 1 d. apsidėti visiems lietuviams tautinio solidarumo mokesčiu po 6 penus savaitėje. Tai vienas būdas, kuriuo visi lietuviai gali parodyti savo vienybę.

"Verden tos Lietuvos vienybė teži... - baigė dvi dienas trukusį suvažiavimą. Atstovai su pakelta nuotaka išsiskirstė prie savo kasdienių darbų.

Dėdame porą suvažiavimo priimtų rezoliucijų:

Didžiosio Britanijos Darbo ministeriui

Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos visų skyrių delegatai, atsto-

vaujantieji daugumoje Europos savanorius darbininkus, susirinkę Gt. Gumberland Hall, Bryanston St., Marble Arch, London W.L. 1947 m. lapkr. mėn. 22-23 d.d. vienbalsiai priėmė sekančio turinio rezoliuciją ir įgaliojė žemiau pasirašiusius atkreipti Jūsų dėmesį į sekantį:

Mes esame dėmesin:

Labai rimtą ekonominę padėtį šiuo laiku, kurion ne dėl savo kaltės šio krašto gyventojai pakliuvo.

Jo Didenybės valdžios pastangas sekti liberališką ir demokratišką politiką, tiek namie, tiek užsienyje, neatsisąžvelgiant į nepagrįstus apkaltinimus, ateinančius iš tų valstybių, kurios pečios yra kaltos nežmoniškiausiu elgesiu.

Valdžios užimtą padėtį, kuri rodo daug simpatijų ir pagalbos Europos išvietintiems asmenims, leidama atvykti į šį kraštą ir duodama pastogę, maistą ir darbą, tuo sudarydama jiems galimybę vėl pradėti civilizuotą gyvenimą.

Mes šiuo pažadame Jo Didenybės Vyriausybei savo lojalumą ir norimą pagalbą atstatymo darbui namie ir atstatymui pastovios ir demokratiškos taikos pasaulyje. Giliai užjausdami šio garbingo krašto žmones tuose sunkiuose, kuriuos jie turi pakelti po tokių didelių aukų apgynimui laisvės ir civilizacijos, mes esame pasiryžę daryti viską, ką tik pajėgsime, pagelbėti britų tautai jos dabartiniuose sunkiuose ir savo sunkiu darbu padarysime kuklų įnašą šio krašto gerbūviui.

Sveikindami Jo Didybės valdžios pastangas palengvinti Lietuvos žmonių nelaimę, leidus jiems persikelti į Didž. Britaniją, mes širdingai prašome Jūsų, Pone, panaudoti savo įtaką ir pagreitinti išleidimą šeimų į Jungtinę Karaliją tų, kurie jau čia yra atvykę.

Tuo pat laiku mes negalime praeiti nepaminėję mūsų tėvynės Lietuvos likimo ir mūsų brolių bei seserų namie, kurie, kaip brutelios ir neišprovokotos agresijos aukos, dabar kenčia neapsakomus sunkumus po pačia istorijoje žiauriausia priepaude, kurią neša Sovietų Rusijos slaptoji policija.

Mes prašome Jo Didenybės valdžią paremti mūsų reikalavime atstatyti Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę, kuri jei teisėtai priklausė.

Mes esame Jūsų nuolankūs tarnai

pas. Pr. Matulionis
Prezidiumo pirmininkas

Vyt. Izbičkas
Sekretorius

Į šią rezoliuciją Iš Darbo Ministerijos yra gautas toks atsakymas:

"Ponas Isaacas mane prašė pranešti, kad jis yra gavęs Jūsų laišką iš lapkr. 23 d. su rezoliucija, kuri buvo vienbalsiai D.B. Lietuvių S-gos delegatų priimta. Jis prašo Jums pranešti, kad bus daroma viskas, kas galima, kad pagreitintus perkėlimą į šį kraštą Europos savanorių darbininkų /E.V.W./ artinų giminių, kurie turi teisę į tokį perkėlimą pagal "Westward Ho" planą. Su pagarba

pas. Asmeninis sekretorius."

Į VISO PASAULIO LIETUVIUS

Didž. Britanijos Lietuvių Sąjungos skyrių delegatai savo visuotiniame suvežiamame, įvykusiame 1947 m. lapkr. mėn. 22 ir 23 d.d. Londone priėmė šio turinio rezoliuciją, kurią nutarė paskelbti viso pasaulio lietuviams.

Akivaizdoje skaudžių įvykių negirdėtu lietuvių tautos istorijoje aštrumu ištikusių mūsų tėvynę Lietuvą, dėl kurių mūsų tautiečiai kenčia, ar tai Lietuvoje, nošdami žiaurią bolševikų vergiją, ar tai Sibire, eidami baisią katorgą, ar tai trentyje, netekę savo gimtosios žemės, - pirmasis Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos suvežiamas pareiškimas visos Didž. Britanijos lietuvių vieningą ir nepalausiamą pasiryžimą su lietuvišku ryžtingumu ir iš-

tverme pakelti visus trentinio daliai atitekusius sunkumus, nugalėti kasdienio dėl duonos kasnio gyvenimo kliūtis ir vieningai, petis į petį, visiems kaip vienas iš visų jėgų dirbti Nepriklausomos ir Laisvos Lietuvos atstatymui.

Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos delegatai kviečia visus laisvo pasaulio lietuvius sudaryti bendrą vieningą viso pasaulio lietuvių sąjūdį, kurio svarbiausi tikslai būtų kovoti prieš Sovietų Rusijos okupaciją ir siekti nepriklausomos ir laisvos Lietuvos atstatymo.

Didžiosio Britanijos Lietuvių Sąjungos delegatų visuotinas suvažiavimas konstatuoja, kad šiandieninė Vekarų Europos ir visų laisvųjų pasaulio kraštų viešoji opinija jau realiai vertina padėtį, kurion yra patekusi Lietuva ir daugelis Europos kraštų, ir išvysto tarptautinę akciją be sudaro sąlygas, kurioms teikia vilties ne tik Lietuvai, bet ir kitoms Sovietų Rusijos pavergtoms tautoms vėl atgauti išplėstą laisvę ir nepriklausomybę. Ryšyje su tuo Didž. Britanijos Lietuvių Sąjungos delegatų visuotinas suvažiavimas kviečia visus laisvojo pasaulio lietuvius atatinamuose kraštuose kreiptis į viešąją opiniją ir žymiuosius tos opinijos atstovus, prašant nelygioje kovoje paremti lietuvių tautos pestangas už žmogaus teises ir Lietuvos laisvę:

1. Kad visos okupacinės Sovietų Sąjungos pajėgos iš Lietuvos būtų atitrauktos;
2. Kad tuo būdu tūkstančiams Lietuvos gyventojų, ištremtų bei išvietintų, būtų sudarytos sąlygos be bėmės grįžti į savo kraštą prie taikaus atstatymo darbo, ir
3. Kad Lietuvos bei kitų kraštų gyventojams būtų užtikrinta teisė pasirinkti demokratišką sentvarką, kurios didžiama gyventojų pagel-dauja.

pas. Pr. Matulionis

Vyt. Izbickas

L i e t u v i ū s e l ė s i r k l u b o a t i d a r y m a s .
Gruodžio 13 d. įvyksta Londono lietuvių selės ir klubo atidarymas. Minėto klubo remontas užsitęsė gana ilgai, nes, pergyvenant ekonominę krizę, daug laiko truko, kol buvo gautas leidimas daryti pataisymus ir patalpą pritaikyti saviems reikalams. Patalpa buvo pirktą, atsižvelgiant į pereitų metų vietinę lietuvių koloniją, kuriai pilnai būtų užtekę sutilpti. Aisku, kad ji dabar permaža, kai daug lietuvių atvyko iš kitur. Bet su džiugsmu gali visi Londono lietuviai sutikti šią dieną, nes turima nuosava patalpa, kurioje vystysis kultūrinis lietuvių gyvenimas. /"Išsivijų Draugas Nr. 50/

L i e t u v i ū D P d o v a n a P r i n c e s e i E l i z a - b e t a i . Britų Europos orolaivininkystės linije iš Hamburgo praneša, kad š.m. lapkr. 14 d. lėktuvu nugaleno lietuvių DP vestuvinę dovaną - vazą ir renką darbo patiesalą - princesei Elizabetai.

Pagal vieno britų pereigūno pranešimą, visų Vokietijoje gyvenančių lietuvių DP dovaną įteikė lietuvių atstovės Londone F.B. Verkela.

J. A. V.

L i e t u v o s s k u n d a s J u n g t i n ė m s T a u t o m s .
Lapkr. 22 d. įtakingas dienraštis "The New York Times" idėjo editorialą "Appeal From Lithuania" /Atsišaukimas iš Lietuvos/, kuriame kalbama apie ministerio P. Žadeikio raštą, įteiktą Jungt. Tautoms dėl lietuvių tautos žudymo, kurį vykdo bolševikiški okupantai.

New York laikraštis pripažįsta lietuviams Washingtonė kredita, kad jie pirmutiniai šiuo pokariniu metu pakėlė savo balsą prieš "crime of genocide" ištisų žmonių grupių žudymo piktačarybę.

"Pasiuntinybės atsišaukimas," rašo N.Y.Times, "kaltina Rusijos vyriaus-

sybę vykdamt lietuvių tautos išnaikinimą mesiniams areštams ir žudymais ir ypatingai stambių gyventojų sluoksnių gyvenimais ir vergų darbo stovyklas Sibire. Lietuvos atstovai šaukiasi į Jungtines tautas, kad jos intųsi priemonių apsaugoti lietuvių tautą nuo pavergimo ir išnaikinimo, atsižvelgdamos į tai, kad Jungtinės Tautos garantuoja pagrindines žmogaus teises."

Pareitų metų gruodžio mėn. Jung. Tautų gen. asamblėja visais balsais priėmė pareiškimą, kad ištisų žmonių grupių žudymas yra piktažudybė, už kurią yra baustini jos vykdytojai ir jų pagalbininkai, taip privatūs asmenys, taip ir valdininkai, arba valstybių vedai. Asamblėjos komitetas dabar ruošia projektą tarptautinei suterčiai, kad tai piktažudybei būtų padarytos galios bendromis valstybių pastengomis.

Bet New Jorko dienraštis mano, kad pasaulio organizacija negali tuo pasitenkinti. Jai tapo išteiktas Lietuvos skundas. Mūsų nežinia ką ji privalo padaryti, tai - ištirti Lietuvos kaltinimus Sovietams.

"Nes jeigu Rusija ir atsisakytų leisti daryti tyrinėjimą vietoje," tęsia N.Y. Times, "tai yra pakankamai precedentų iš Ispanijos ir Graikijos situacijų daryti tyrinėjimus, pasiremiant teis įrodymais, kurie yra prieinami. Bet asamblėja nieku būdu negali atsukti savo nugarą ir žiūrėti į kitą pusę tuo tarpu, kai mūsų tautų atstovai prašo išklaudyti šitokius gyvybės ir mirties klausimą liečiančius skundus. O kadangi dabartinė asamblėjos sesija artinasi prie pabaigos, tai atrodo, kad šituos kaltinimus ištirti turėtų pasiimti Mažoji Asamblėja... kaip... pirmą išbandymą, kad ji sugeba atlikti tuos uždavinius, kuriems ji buvo išteigta."

Mažoji Asamblėja, tai iš visų pasaulio organizacijos 57 narių sudarytas pastovus komitetas, kuris veikia tarpe visuotinių Jungtinių Tautų suvažiavimų. Mažoji Asamblėja buvo išteigta dėl to, kad Rusija nuolat stobdo Saugumo Tarybos veiksmus vartodama "veto" teisę. /"Naujienos" Nr. 278/

Genialus rusų tapytojas. Prieš kiek laiko New Yorke buvo išleista didelė knyga vardu "Russian Arts". Tenai bandoma įrodyti, kiek daug yra pesitarnavę civilizacijai rusų dailininkai, precedent nuo senų laikų ir beįjiant šia gadyne. Ypatingai daug prikelbėta apie "proletariškus" gamintojus.

Bet kas keisčiausia, kad ir žymesni lietuvių dailininkai apkrikštyti rusais. Toks M. Čiurlionis pavadintas "genialiu rusų kūrėju", kuris preskymes naujus takus tapyboje. Jo paveiksles su piramidėmis irgi ištetas į tą knygą. Kiti mūsų dailininkai, kuriuos rusai pesisevino, yra: A. Galčikas, M. Šklėrius, P. Galainė ir pan. /"Sendero"/

Lietuvių Spaudos Klubas Gyvai veikia. New Yorke yra suorganizuotas Lietuvių Spaudos Klubas. Tai savotiška JAV lietuvių žurnalistų sąjunga. Jai prikleuso visi lietuvių laikraštėminkai. Iš peskutinių ateinančių žinių matyti, kad tas klubas pradeda gyvinti savo veiklą. Spaudos Klubas turi labai gerą tradiciją - tai laikas nuo laiko pesikviesti koki žinomesnį asmenį, kuris padarytų aktualiaisiais reikalais prenešimą. Peskutiniu metu Spaudos Klube tokį prenešimą darė Otto Tolišius, kuris neseniai lankėsi Vokietijoje ir buvo suėjęs į gerus ryšius su trentiniais. Kaip žinia, Otto Tolishus yra New York Times korespondentes. To pat susirinkimo metu Otto Tolishus buvo išrinktas Lietuvių Spaudos Klubo garbės nariu. Tame susirinkime dalyvavo ir visa eilė pakviestų svečių, kaip Generalinio Konsulo atache A. Simutis, dailininkas A. Ruzinas, Otto Tolishaus brolis, dirbęs Vokietijoje Lietuvių Sąjungeje ir dabar nuvykęs į JAV ir eilė kitų, naujai atvykusių į JAV lietuvių. /"Mintis" Nr. 132/

KANADA.

Montrealio lietuviai. Montrealyj lietuvių su senais ir mažais yra gal kiek viršaus keturių tūkstančių. Yra lietuvių parapija su klebonu kun. J. Bobinu. Yra pora bažnytinių šelpos organizacijų, gražus mergaičių bažnytinis choras. Stambi organizacija - tai Neprigulmingas Didž. Liet. Kun. Vytauto Klubas, kuris turi nuosavą namą su šokių sale ir užėigę o taip pat pašalpinį vyrų ir moterų skyrių su per 600 narių. Lietuvos sūnų ir dukterų Pašalpinė Draugija turi kartu vyrų ir moterų apie 700 narių. Dar yra pora jaunimo organizacijų, kurios laukia daugiau jėgų. Taip pat yra Kanados Lietuvių Taryba ir Kanados Lietuvių Sąjunga, - ne pašalpinės.

Montrealis yra didžiausias Kanados miestas su apie 1,250.000 gyv.

Į Kanadą yra jau atvykusių daugiau nei 2.000 lietuvių tremtinių ir jau pradeda žymiai veikti seniau išgyvenusiu lietuvių nuotaikas ir veiklą. Kalbama apie naujus choros, apie naujas draugijas ir laikraščius. Tremtinių lietuvių veiklos ypatingai bijo keletas raudonų komisarų, kurie lig šiol vykusiai mulkino tūkstantį - kitą Kanados lietuvių. . Numatoma lietuvių komunistų veiklai Kanadoje negerbinga pabaiga.

Išvietinti vyrai lietuviai buvo užsisakę keletolika eilių naujų drabužių pas vieną siuvėją Montrealyj, bet patyrę, kad šis prielankus komunistui, užsakymus atėmė ir atidėvė kitam.

Kanados Lietuvių Taryba suruošė susipažinimo vakarieną keliolikai lietuvių tremtinių, kurios atgabentos dirbti Montrealio ligoninėse ir pes privačius asmenis. Parapijos salė nebuvo dar načiusi tokio žmonių entplūdžio. Veik visi Montrealio suaugę lietuviai atėjo išvietintas lietuvaiteis paratyti.

Kanados Lietuvių Sąjunga ruošia Naujų Metų sutikimo vakarą, kurio pelnes eis išvietintų lietuvių šelpai Vokietijoje. Sąjunga ir jos nariai yra jau pasiuntę keliolika maisto siuntų lietuvių veikėjams.

URUGVAJUS.

Lietuvių draugas aukštoje pareigoje. Urugvajaus prezidentūros sekretorium paskirtas žymus šios šalies visuomenininkas Sr. Juan S. Schauricht, Uruguay-Lithuania draugijos vicepirmininkas.

Montevideo Urugvajaus Lietuvių Katalikų Draugija susrenge pavasario sutikimo šventę, kurioje dalyvavo min. K. Graužinis su aukštais urugvajiečių visuomenės veikėjais. Ponia L. Graužinienė pasakė jautrią kalbą, ragindama gelbėti Europos lietuvius našlaičius. Iškilmes atidarė ir pabaigė kalbėję spaudos bendradarbis J. Miklovis, pažymėdamas, kad dar iki šiol kai kas neišsivaizduoja, koki žiaurūs yra abeji Lietuvos okupantai.

ŠVEDIJA.

Pasveikino karalių. Gustavo Adolfo 40 metų karaliavimo jubilėjaus proga L.D.Š. Centro Valdyba išteikė pasveikinimą, kuris buvo įrašytas gražiame albome. Teksta pasveikinimui rašė dail. V. Lipniūnas.

Liet. Draugijos švedijoje II-sis metinis suvažiavimas įvyksta 1948 m. sausio mėn. 4 d. Jau dabar visuose Draugijos skyriuose /Stockholmo, Eskiltunos, Lundo ir Hallstahammaro/ šiam suvažiavimui gyvai ruošiamasi. Numatoma, kad suvažiavime dalyvaus apie 30 Draugijos skyrių atstovų.

Stockholmo skyrius atstovus į suvažiavimą išrinko gruodžio mėn. 20 d.

S V E T I M I E J I R A Š O

KIEK GYVENTOJŲ SOVIETŲ SAJUNGA DEPORTAVO!

/Ela/ Šveicary laikraštis "Die Vochenzeitung" spalio 29 d. išidėjo dr. Eugen. Th. Rimli instruktyvų straipsnį su duomenimis Sovietų Sąjungos suorganizuotai tragedijai pavaizduoti:

"Jau du pasauliniai karai buvo vesti laisvės ir tautų apsisprendimo vardu. Ir vis dėl to nori atrodyti, kad kraujas buvo veltui pralietas, nes - tik pasidairykim po pasaulį: vėl dešimtys tautų ir genčių skundžiasi, kad sutrempiama jų laisvė, kad isprievartaujamas jų savitas gyvenimas, jų gyventojai išgabenami ir apiplėšiami.

Nebus pasaulyje ramybės, kol prieš tokiu dalykus leidžiančią tvarką nesukils visų laisvųjų sąžinė. Jię turi reikalauti, kad politikai veiktų ne pagal jėgas, bet pagal moralės pažiūrius. Negalima iškilmingai skelbti Atlanto chartos, kuri kiekvienam asmeniui šioj žemėj žada nuo baimės ir skurdo, ir kartu "dėl gerų diplomatinių santykių" užmerkiamos abi akys, kai milijonų žmonių laisvė ir gyvybinės teisės mindomos po kojų. Negalima Europoje penkeris metus kovoti su tiranija ir po to spalvotosioms Azijos ir Afrikos tautoms neduoti teisės į savitą gyvenimą. Negalima pasmerkti didžiosios koncentracijos stovyklos, kokia buvo Hitleris pavertęs Vokietiją, ir kartu būti sąjungoj su sovietais, kurie plačiąją Rusijos erdvę pavertė tokiu pat dideliu ir tokiu pat klaidingumu ten gyvenantiems žmonėms ir tautom.

/atkelta iš 32 pslp./

gybė jaunų vyrų prisideda prie mūsų.

Aš pasirinkau pietryčių rajoną ir aikiš į aikiš susidūriau su vienu iš dviejų didžiųjų vadų, kurie kovoja prieš Varšuvos vyriausybę. Aplink jį spietėsi tikra disciplinuota kariuomenė, kurios visi vyrai ant krūtinės nesiojo Šv. Panelės paveikslą ir trikampiškus antpečius, vadas man aiškino:

-Mes turime ne tik šią armiją, kurią jūs žinote N.S.Z. vardu, bet yra taip pat W.I.N. /nepriklausomybės ir laisvės daūiniai/, savo drausme panasūs į mūsų, O.N.R. grupė, sudaryta daugiausiai iš Varšuvos studentų, yra mažesnės reikšmės.

-Bet kodėl šios visos grupės nesusijungia?

-Žinote, kiekviena grupė turi savo charakterį ir savus uždavinius. Tačiau visi drauge siekiame grąžinti savo kraštui laisvę.

-Ar galiu pasiteirauti, kiek yra jūsiškių skaičiais?

-Mes patys apsiriktume, patiekdami jums tikslius duomenis, kadangi kasdien mūsų skaičius keičiasi. Yra įvairiausių tvirtinimų. Buvo kalbama, kad šis skaičius prašoka milijoną. Bet aš sakau, kad tai perdėta. Tačiau ir pagal Varšuvos statistiką jums nedaug kas paaiškes. Pagal pereitais metais padarytą prezidento Bieruto pareiškimą mūsų esą apie 15 000. Šiems 15 000 žmonių jo vyriausybė paskelbė dvi amnestijas, kurios nedavė norimų rezultatų: iš šių 15 000 žmonių Varšuva tvirtina, kad 55 277 mūsų organizacijos nariai, pasinaudodami amnestija, prisistatė vyriausybei. Varšuvos tvirtinimu, buvo daugiau kaip 55 000 kity "bandity" vyriausybės kalėjimuose. Laikas nuo laiko pranešama, kad 12 000 mūsų yra suimta, šimtai teroristinių bandų likviduota ir tt. Tikriausiai galite sakyti, kad mūsų yra geras šimtas tūkstančių ir kad mūsų vadovybė yra puiki. Mūsų judėjimas nėra iš tokių, kuris naudojasi visokiom priemonėm, atsimenant generolą Swierczewski. Reikia pasakyti, kad Varšuvos sovietų triumfo diena toli.

/Vertė V.K. "Žiburiai"/.

Stalinas, vokiečiam okupavus Rusiją atžagaria širdžia pasidaręs "kapi-
talistinių" Vakarų galybių draugas, tada iškilmingai pripažino Atlanto char-
tos principus. "Ižvestijos", jo organas, nesenai apskelbė: "Sovietų Sąjun-
gos tarptautinė politika yra pagrįsta visų tautų, didelių ir mažų, teisių
gerbimu ir jų nepriklausomybės saugojimu"...

Bet kaip atrodo iš tikrųjų? Mes galim atsakyti remdamies skaičiais, ku-
rie ligi šiol buvo taip pat slepiami kaip ir slaptosios sutartys tarp nacio-
nalsocialistinio trečiojo reicho ir sovietų diplomatijos. Mes nekalbėsime apie
milijonus tų žmonių, kurie po caro valdžios nugriuvimo ir bolševikinės val-
džios įvedimo Rusijon buvo "valstybės saugumo sumetimais" sovietų išnaikinti,
ištremti ar badu ismarinti dėl savo politinio nusistatymo, šeimos ryšių bei
profesijos. Visas gi didžiausias revoliucijas lydi liudnas reiškinys, kad jos
kažkokio tariamo teisingumo vardu pridaro be galo daug neteisybės, Prancūzų
revoliucija, kuri veik visose istorijos veikaluose paliko "didžiąja laisvės
nešėja", kaip žinom, nuo sovietinės neatsiliko... Bet tai, kas per pastaruo-
sius aštuonerius metus vyko Kremliaus valdžios srityje, vyksta gadynėje, ka-
da Sov. S-ga stoji į kovą "visų tautų teisių gerbimui ir jų nepriklausomybei
apsaugoti"...

Prasidėjus karui Rusija pradėjo ligi šiol dar neregėtu mastu naikinti
ir perkilnoči ištisas tautas.

1. Toj po rusų pajėgų išgydavimo į Lenkiją, 1.1 milijonas lenkų buvo
ištremti iš tėvynės, dešimtys tūkstančių nužudyta ir likusieji nugrūsti į
laukinį Sibirą, kur didelė jų dalis baudžiamojoje jau žuvo.

2. Baltijos valstybes smurtu įjungus į Sov. S-gą, vien 1940-41 m.
65 000 lietuvių, 60 000 latvių ir 60 000 estų buvo išsiųsti į Sovietų S-gos
polarines sritis. Tasai naikinimo procesas nesulaikomai eina toliau. Šian-
dien Baltijos respublikų svarbiausiųjų miestų tautybinis veidas yra visiškai
pasikeitęs. Jiems charakteri duoda rusai ir mongolai iš Vidurio Azijos. Balti-
jos tautų žmonių skaičius per mažas, kad jos ilgainiui galėtų atsispirti sve-
timųjų išbrovėlių antplūdžiui. Beje, reikia atsiminti, kad ir tie atkeliavė-
liai iš Vidurio Azijos savo gimtuosius kraštus paliko ne savu laisvu noru,
bet sovietų organų priversti išsikurdinti prie Baltijos.

3. Autonominė sovietinė Volgos vokiečių respublika 1941 m. rugp. 28 d.
buvo ginklu panaikinta. Apie 50 000 Volgos vokiečių buvo nušauta, kiti 400000
nugrūsti į Altajų.

4. Autonominė Karachovo sritis šiaurės Kaukaze 1943 m. Maskvos vyriau-
sybės įsakymu likviduota ir jos 150 000 gyventojų išsiųsta į Sibirą.

5. Autonominė kalmukų respublika (tarp Dono ir Volgos) taip pat 1943
m. likviduota ir jos 220 000 gyventojų ištremta į Jakucko stovyklą šiaurės
Sibire. Per 100000 kalmukų išmirė.

6. Tokio pat galo 1944 m. pradžioj susilaukė autonominė čečėnų ir ir-
gušų respublika. 407 000 čečėnų ir 290 000 irgušų, iš viso kuone 700 000 gy-
ventojų, ištremti į Kazakstaną Vidurio Azijoje. Apie tą baisų aktą tepranc-
šė po pusantrų metų, 1945 m. birželio 2 d. dekretas, kuriame nurodoma, kad
tai buvo vokiečių kolaborantai...

7. Panašiai brutaliai 1944 m. buvo pribaigta autonominė Krimo respub-
lika. Visi totoriai kaip "nepatikimi" buvo deportuoti. Prieš karą toj srity
buvo 1 200 000 gyventojų, 1945 m. tik 200 000. Tas milijonas deportuotųjų
turėjo pėsti keliauti į Sibirą ir pakeliui žuvo šimtais tūkstančių.

8. Naujojoj Rusijos Karaliaučiaus provincijoje visi Rytprūsių gyvento-
jai 1945 m. išsiųsti į Sibirą ir į jų vietą atkelta milijonas gudu.

9. Rumunijoje rusai savo žmonėmis apgyvendino visą Juodosios jūros pa-
kraštį. Rumunų Konstancos miesto gaugiau kaip pusė gyventojų yra rusai nuo
Odesos.

10. Nuo karo pabaigos 400 000 rusų atgabenta į Bulgariją ir šiandien

sudaro daugumą šiaurės Bulgarijos pakraščiuose ir Dobrudžoj.

11. Milijonai raudonarmiečių ir sovietų piliečių, kurie per karą buvo pakliuvę į Vakarų Europą ir patys gavo pamatyti gyvenimo skirtumą tarp savo tėvynės ir jų "išvaduotų" kraštų, grįžę buvo pripažinti politiškai nebeatikimi ir buvo išgrūsti į Rusijos koncentracijos stovyklas bei kitas priverčiamojo darbo vietas.

Sprendžiant iš visų žinių, tasai ištisų tautų kilnojimas Sovietų S-goj toli gražu dar nebaigtas. Stalinas žmones stumdo kaip prekes, kaip vergus. Molotovas išuliai drožia: "Mūsų valstybė apimanti daug tautų, sustiprėjo ir susikonsolidavo, o sovietų tautos suartejo".

O Vakarai su savo Atlanto charta tyli!

RANDOLPHO S. CHURCHILL'IO LAIŠKAS P. GROMIKO.

"Gerbiamas Pone Gromiko:

Aš nebuvau tarpe tų 6 000 asmenų, kurie aną dieną ieškojo vietų paklaudyti Tamstos prakalbos Lake Success'e. Aš vietoje to pasilikau namie ir skaičiau pasaką "Alisa prieš veidrodi", kuri yra daug įdomesnė, gudresnė ir daug geriau parašyta.

"Kai aš pasakau žodi", tarė Humpty Dumpty paniekinančiu tonu, "tai jis reiškia kaip tik tai, ko aš noriu, kad jis reikėtų, nei daugiau, nei mažiau!" "Bet", tęsė toliau Humpty Dumpty, "Klausimas tėra, kas bus šeiminkas, tai ir viskas!"

Vienas iš maloniausių amerikiečių bruožų yra tas, kad jie yra taip atvirai ir visuomet mėgsta išklaustyti apie reikalingas nuomones. Bet, Pone Gromyko, Tamsta tikrai klysti, jei manai, kad amerikiečiai yra toki mulkia, jog jie nurys paskutinįjį jūsų nonsensą.

Trumpai suglaudus, Tamsta norėjai, kad pasaulis štai ką patikėtų: Kai mes rusai ir mūsų užsienio agentai nugalabina tūkstančius lenkų, suomių, graikų ir pabaltiečių, išveža tūkstančius į druskos kasyklas Sibire, išvagia visą judomąjį turtą, net ir tu, kuriuos mes užmiršom užmesti, viskas tai yra "demokratiška" ir pilnai atitinka su Jungtinių Tautų charteriu. Kums rusams net nereikalinga painformuoti Jungtines Tautas apie mūsų žygius. Melagystei, prigavimui, žudynėms ir vogimui tu tarpu naudingos ir Jungtinės Tautos, jeigu tai daro rusai. Bet, kai amerikiečiai skirua graikams ir turkams keturis šimtus milijonų dolerių savo nepriklausomybei apsaugoti, tai jau yra fašistinių žvėrių darbas, norinčių sabotuoti Jungtines Tautas ir pradėti trečiąją pasaulinį karą.

Juokai palieka juokais, pone Gromyko, tik jie jau nuėjo per toli. Yra ribos žmonių pasitikėjimui. Alisa mokejo į tai puikiai atsakyti; taip gali padaryti ir didėjantis skaičius laisvų piliečių Vakaruose.

"Aš tuo netikiu! - tarė Alisa.

"Netiki?" su pasigailėjimu nustebę karalienė. "Pabandyk dar kartą: įtrauk giliai orą ir užmerk akis".

Alisa nusijuokė. "Nėra reikalo bandyt", atsakė ji, "juk n e i m a n o m a tikėti negalimais dalykais".

"Aš turiu pasakyt, kad tu nedaug patyrimo teturi", pastebėjo karalienė. "Kai aš buvau tavo amžiaus, tai kas dieną po pusę valandos taip darydavau. Todėl aš kartais iki pusryčių patikėdavau net šešioms negalimiems dalykams".

Past. Šis taip ironiškas laiškas yra rašytas didžiojo anglų politiko Winston Churchillio sūnaus žurnalisto Randolph S. Churchillio ir patalpintas žurnale "SOUNDINGS" nr 3, 1947.

Pasaka apie Alisą, kurią Churchillis panaudoja Gromyko pašiepti, yra labai populiari anglų pasaka apie triušų karalystę, į kurią patenka mažoji

Alisa, kuri ten yra vienintelis žmogus. Karalius, karalienė ir visi kiti yra triušiai, išskyrus Humpty Dumpty - jis yra storulis neužauga, gudrus ir triušių karaliaus dvare eina lyg kokio "ceremonmeisterio" pareigas. Visi triušiai, kuriems, reikia suprasti, Ohynchillius rusus prilygina, galvoja triušiskai, tik viena Alisa galvoja žmogiškai.

P A S A U L I O Į V Y K I A I T R U M P A I

K e t u r i d i d i e j i, tris savaites mėginę surasti bendrą kalbą dėl Europos taikos, išsiskirstė, nenustatydami sekanciam susitikimui nei laiko, nei vietos.

P r a ņ o ū z i j o j e Schumano vyriausybė, krašto viduje tvirta ranka sutramdžiusi komunistų streikų ir sabotažo veiksmus, išsiuntusi iš krašto nemažus kiekius "svetintaučių, besikišusių į Prancūzijos reikalus" ir užsienio politikoje pasuko visiškai aiškiai Vakarų Demokratijų pusėje, atsisakydama lig šiol vaidinto "tarpininko" vaidmens.

Profesinėse Sąjungose ėvyko skilimas: Socialdemokratų mažuma nutarė išstoti iš CGO, kurios dominuojamos komunistų, ir steigti naują profesinių sąjungų organizaciją šalia pirmosios.

I t a l i j o j e min. pirm. de Gaspari praplėtė savo vyriausybę, įtraukdamas į ją visas vidurio grupes tarp Nenni socialistų kaireje ir kraštutinių dešiniųjų.

Komunistų mėginimai sukelti visame krašte generalinius streikus kol kas neduoda didesnių rezultatų.

R u s i j o j e vyko savivaldybių rinkimai. Pirmosiomis žiniomis dalyvavo 99.99%. Už Staliną jo apylinkėje Maskvoje balsavo visas 100%...

P a l e s t i n o j e visam krašte prasidėjo kruvini susirėmimai tarp arabų ir žydų. Žuvusiųjų jau priskaitoma keli šimtai, sužeistųjų - tūkstančiai.

Visose arabų valstybėse verbuojami arabų jaunuoliai į arabų armiją, kuri pradėsianti "šventojo karo" veiksmus, kai tik anglai apleisią Palestiną.

P e r s i j o j e parlamentas sudarė specialią komisiją, kuri turinti peržiūrėti Gavam es Sultaneh susitarimą su rusais dėl žibalo koncesijų, o taip pat ir pasisakyti dėl pačio Sultaneh vaidmens. Paskutinėmis žiniomis Sultaneh esąs suimtas.

P R A G I E D R U L I A I

Leidžia: Lietuvių Draugija Švedijoje
Redaguoja: Redakcinė Kolegija
Iliustracijos: dail. V.Lipniūno
ir E.Budrio

Redakcijos adresas:
J. Lingis, Hälsingegat.20, tr.5
S t o c k h o l m

1507

56

ALp(LKA)3333
1947, Nr.15(12)

LIETUVIŲ DRAUGIJA ŠVEDIJOJE